

BULLETIN

VAN HET

Koloniaal Museum te Haarlem

No. 13

Juli 1896

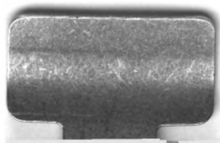
Onveranderde herdruk

INHOUD:

Verslag over het jaar 1895, met Bijlagen

AMSTERDAM — J. H. DE BUSSY — 1901

BULLETIN

VAN HET

Koloniaal Museum te Haarlem

No. 13

Juli 1896

Onveranderde herdruk

INHOUD:

Verslag over het jaar 1895, met Bijlagen

AMSTERDAM — J. H. DE BUSSY — 1901

Koloniaal Museum.

BULLETIN JULI 1896.

RAAD VAN BESTUUR:

Eereleden:

H. K. H. Mevrouw de Groothertogin van Saksen,

Z. K. H. Prins Albert van Pruisen.

Voorzitter:

J. T. CREMER, 's-Gravenhage.

De NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
De NED. INDISCHE LANDBOUWMAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
De STOOMVAARTMAATSCHAPPIJ „NEDERLAND", Amst.
De NED. IND. SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
TEYLER'S STICHTING, Haarlem.
De KAMER VAN KOOPHANDEL EN NIJVERHEID, Padang.
VAN HOUTEN STEFFAN & Co., Padang.
NED. MAATSCHIJ. TER BEV. VAN NIJVERHEID, Dep. Amst.
De JAVASCHE CULTUUR MAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
De STOOMVAARTMIJ. „DE ROTTERDAMSCHE LLOYD".
De JAV. BOSCH-EXPL. MIJ., voorh. P. BUWALDA & Co., Amst.
De DELI-BATAVIA MAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
De BILLITON MAATSCHAPPIJ, 's-Gravenhage.
De NEDERLANDSCHE OLIEFABRIEK, Delft.
C. J. VAN HOUTEN & ZOON, Weesp.

De SENEMBAH MAATSCHAPPIJ, Amsterdam.
De KON. WEST-INDISCHE MAILDIENST, Amsterdam.
De TABAK-MAATSCHAPPIJ „ARENDSBURG", Rotterdam.
Mr. J. H. SCHOBER, Putten.
C. J. Baron LEEMBRUGGEN, Leiden.
Mr. O. J. H. Graaf VAN LIMBURG STIRUM, 's-Gravenhage.
P. J. VAN HOUTEN, 's-Gravenhage.
L. E. GERDESSEN, Haarlem.
H. W. MESDAG, 's-Gravenhage.
J. NIENHUYS, Amsterdam.
F. A. ERDMANN, Dusseldorf.
P. W. JANSSEN, Amsterdam
F. 's JACOB, Utrecht.
H. C. VAN DEN HONERT, Baarn.
JAC. BIERENS DE HAAN, Amsterdam.
H. FIGEE Jr., Haarlem.
F. J. SPAKLER, Amsterdam.
TACO MESDAG, Scheveningen.
Mej. B. T. BRUNINGS, Haarlem.
Mr. J. N. BASTERT, Amsterdam.
P. C. ANDRÉ DE LA PORTE, Haarlem.
C. DYSERINCK, Amsterdam.
Mevr. H. DE PETIT, Haarlem.
G. MULLEMEISTER, Haarlem.
P. KOLFF, Medan.
B. KROL, Haarlem.
A. RESINK, Haarlem.
G. BIRNIE, Deventer.
C. W. R. VAN RENESSE VAN DUIVENBODE, Hilversum
J. G. VON HEMERT, Amsterdam.
Mr. J. H. FRANSSEN VAN DE PUTTE, Zeist.
W. P. GROENEVELDT, 's-Gravenhage.
W. J. GEERTSEMA, Amsterdam.
J. E. SCHOLTEN, Groningen.
M. J. BOISSEVAIN, Amsterdam.
A. C. WERTHEIM, Amsterdam.
S. P. VAN EEGHEN, Amsterdam.
H. J. RAHUSEN, Amsterdam.
Mr. H. L. DRUCKER, Leiden.
C. H. KRANTZ, 's-Gravenhage.
Mr. A. VAN NAAMEN VAN EEMNES, Zwolle.

Commissie:

J. T. CREMER, *Voorzitter.*
P. J. VAN HOUTEN.
Dr. D. DE LOOS.
A. RESINK.
S. J. GRAAF VAN LIMBURG STIRUM, *Penningmeester.*
F. W. VAN EEDEN, *Secretaris.*

Financieele Commissie:

Namens den Raad van Bestuur van het Koloniaal Museum
H. FIGEE.
P. C. ANDRÉ DE LA PORTE.

Namens Directeuren der Ned. Maatschappij ter bevordering van Nijverheid
Prof. J. BOSSCHA.
. . . .

Directeur van het Museum F. W. VAN EEDEN.
Scheikundige belast met onderzoek en proefneming Dr. M. GRESHOFF.
Conservatrice Mej. P. C. LINDO.
Assistente Mej. S. C. MOLL.
Custos G. VAN HAMERSVELD.

VERSLAG

over het jaar 1895.

RAAD VAN BESTUUR EN COMMISSIE.

De Raad van Bestuur heeft in het afgeloopen jaar geen verliezen te betreuren. Daarentegen zijn, van Juli 189[illegible] tot heden, de volgende 13 nieuwe raadsleden toegetreden, de heeren: J. G. von Hemert, Amsterdam; Mr. J. H. Fransen van de Putte, Zeist; W. P. Groeneveldt, 's Gravenhage; W. J. Geertsema, Amsterdam; J. E. Scholten ,Groningen; M. J. Boissevain, Amsterdam; A. C. Wertheim, Amsterdam; S. P. van Eeghen, Amsterdam; H. J. Rahusen, Amsterdam; Mr. H. L. Drucker, Leiden; C. H. Krantz, 's Gravenhage; De Tabak-Maatschappij „Arendsburg", Rotterdam; Mr. A. van Naamen van Eemnes, Zwolle.

Met ingenomenheid vermelden wij hier het besluit van Directeuren van Teyler's Genootschap te Haarlem, om de subsidie aan het Koloniaal Museum te verhoogen, en voorts, dat een belangstellend begunstiger, die ongenoemd wenscht te blijven, tot tegemoetkoming in de financieele behoeften een som in eens van fl. 1000 aan het Museum heeft geschonken.

Het aantal leden van den Raad van Bestuur bedraagt thans 59.

Met het oog op den zich steeds uitbreidenden werkkring onzer instelling is vermeerdering der geldmiddelen dringend noodig.

De elfde jaarlijksche vergadering van den Raad is gehouden op 8 Juni 1895. In die vergadering is als Voorzitter herkozen de heer J. T. Cremer en tot lid der Commissie, in plaats van wijlen Dr. D. de Haan, de heer A. Resink, te Haarlem.

In deze vergadering is behandeld het voorstel ten vorigen jare gedaan: om een deskundige te benoemen aan wien de afdeeling „onderzoek en proefnemingen" kan worden opgedragen en tot zijn dienst een chemisch laboratorium te vestigen.

Voor deze betrekking was door de Commissie aanbevolen de heer Dr. M. Greshoff, vroeger in 's Lands Plantentuin gedurende vijf jaren met dezelfde functie belast en thans om gezondheidsredenen in Nederland. De Voorzitter deelde mede dat tot uitvoering van dit voorstel overleg noodig is met de Financieele Commissie.

Ook is in deze vergadering op nieuw de noodzakelijkheid van uitbreiding van lokaliteit besproken.

Na afloop der Raadsvergadering werd in de rotonde van het Paviljoen een bezoek ontvangen van de leden der Nederlandsche Vereeniging van Werktuig- en Scheepsbouwkundigen, die hare vergadering te Haarlem had gehouden.

De Voorzitter ontving de bezoekers met een inleidend woord, wijzende op het geringe aandeel dat Nederland heeft in den aanvoer van stoomketels en machinerieën in Ned.-Indië, en aantoonende de wenschelijkheid dat de Nederlandsche nijveren zich vereenigen om gezamenlijk door het zenden van geschikte agenten naar Indië den toestand te verbeteren.

Daarna werden de bezoekers in het Museum rondgeleid.

COMMISSIE.

De Commissie van het Museum vergaderde in het afgeloopen jaar twee maal.

De eerste vergadering werd gehouden op 8 Juni, de tweede op 24 Juni.

De eerste vergadering was belegd tot nadere bespreking van het voorstel tot benoeming van een scheikundige, belast met onderzoek en proefneming, en de vestiging van een werkplaats ten zijnen dienste, in de tweede is het besluit genomen tot benoeming van Dr. M. Greshoff, aanvangende 1 Aug. 1895.

Tevens werd besloten de medewerking van Z.Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken in te roepen tot den bouw van nevenlokalen met een laboratorium in den tuin van het Paviljoen. Door deze nevenlokalen zou tevens eenigszins worden te gemoet gekomen in het gebrek aan ruimte.

Op het te dier zake aan den Minister gezonden adres, vleit de Commissie zich weldra een gunstig antwoord te ontvangen. In afwachting daarvan is een klein lokaal in het Paviljoen tijdelijk als werkplaats ingericht.

In het najaar van 1895 is in overleg met de Commissie van het Museum van Kunstnijverheid een ander plan gevormd om in de groote behoefte aan ruimte te gemoet te komen. De Commissie van Kunstnijverheid had van den Minister van Binnenlandsche Zaken vergunning verkregen tot het bijbouwen van een nieuw gedeelte aan hare school, waardoor die inrichting beter kon beantwoorden aan haar doel.

Als een ander plan had de Commissie voorgesteld, na te gaan of het mogelijk zou zijn, in den tuin van het Paviljoen een geheel nieuwe school te bouwen en alsdan het tegenwoordige schoolgebouw ter beschikking te stellen van het Koloniaal Museum. Door dit plan zou de school van Kunstnijverheid geheel tot haar recht komen en tevens het Koloniaal Museum in zijn behoefte aan meer ruimte geheel geholpen zijn.

In overleg van beide Commissiën, met den President der Maat-

schappij, is een lokale inspectie gehouden in Januari en Februari 1896 en een voorloopig plan van het nieuwe schoolgebouw gemaakt.

De Commissiën zouden elk een gedeelte van de kosten bijdragen; maar hoe aanlokkend het plan voor beiden was, de uitvoering moest wegens financieele bezwaren achterwege blijven, zoodat zij bij hare respectieve plannen gebleven zijn. Wij zien nu met verlangen het besluit van den Minister tegemoet.

Volgens besluit der Commissie is de heer Greshoff op 1 Aug. 1895 in functie getreden, en het museum mag zich thans verheugen in de aanwinst van een jeugdig, praktisch geleerde, die Nederl.-Indië persoonlijk kent, en door zijn bekwaamheid en buitengewone werkkracht een goeden naam heeft in het binnen- en buitenland en de koloniën, en ook reeds tijdens zijn korte aanwezigheid op het museum vele blijken van zijn goeden invloed heeft gegeven.

LOKALEN EN RANGSCHIKKING.

Bij gebrek aan betere lokaliteit voor een herbariumkamer is de gang op de eerste verdieping, dus tusschen de afdeelingen „Nederl. Oost- en West-Indië" en de afd. „Vreemde Koloniën", thans ingericht tot herbariumgalerij. Ruim 100 Indische nuttige planten zijn hier achter glas geëxposeerd en voorts van een aantal tropische gewassen gekleurde platen opgehangen.

Op de bovenverdieping is de kaartenverzameling, die vooral door de geschenken van de Departementen van Koloniën en Marine in de laatste jaren zeer is toegenomen, thans in een afzonderlijk vertrek geborgen.

In afwachting van het tot stand komen van een bijgebouw met laboratorium, zijn beneden twee kleine vertrekken tot werkplaats van onzen technicus ingericht. Eenvoudige hulpmiddelen voor onderzoek en waardebepaling zijn in voldoende mate aanwezig, maar de benepen ruimte maakt het wel noodig, dat spoedig op meer afdoende wijze in de behoefte aan een laboratorium wordt voorzien.

Het vertrek tot nog toe in gebruik voor de verzamelingen van dierlijke producten, bleek op den duur ondoelmatig, omdat het van geen stookplaats kan voorzien worden — wat toch juist met het oog op den aard der collecties in ons koud en vochtig klimaat hoog noodig is. Om hierin verbetering te brengen, werd een der drie, zijnde de minst belangrijke, vezelkamers ontruimd en deze, die aan de zonzijde gelegen en van flinke stookplaats voorzien is, voor de collecties van nuttige en schadelijke insecten en koloniale producten uit het dierenrijk bestemd. De vroegere dierenkamer zal nu voor mineralen-kamer worden ingericht. Deze, die tot nog toe in de zaal der groote cultures tentoongesteld werden, zullen thans beter tot hun recht komen, en tevens komt er op deze wijze

meer ruimte beschikbaar voor verzamelingen betreffende de groote cultures, die in de laatste jaren belangrijk vermeerderd zijn.

Op deze wijze is *eenigszins* voorzien in de behoefte aan ruimte in ons vorig verslag uiteengezet, wat alleen kon gebeuren met tijdelijke opoffering van een deel der verzameling vezelstoffen, welk deel thans wèl geborgen, maar niet meer tentoongesteld is. De behoeften aan een lokaal voor tijdelijke tentoonstellingen, zoowel van grondstoffen als fotografiën, blijft bestaan, daar thans hiervoor in het geheel geen plaats beschikbaar is. Ook de ruimte, die als leeskamer kan worden aangemerkt, is veel te klein, vooral omdat het nog al vaak voorkomt, dat bezoekers langeren tijd in de bibliotheek wenschen werkzaam te zijn.

Met het gereedmaken van den fiches-catalogus wordt steeds voortgegaan. De afdeelingen: suiker, koffie, tabak en producten uit vreemde koloniën en andere tropische gewesten zijn gereed, dank zij den nauwgezetten en onvermoeiden arbeid van de assistente Mej. S. C. Moll.

Onze volijverige custos G. v. Hamersveld blijft, tusschen zijn gewone bezigheden in, al het timmerwerk verrichten, hetwelk in het museum noodig is, en dat hij in staat is in zijn vak goed werk te leveren, bewijzen de fraai ingelegde naamborden der Raadsleden aan den ingang van het museum.

GESCHENKEN.

De als bijlage A van dit jaarverslag verschijnende volledige „Lijst der geschenken" toont aan, dat in 1895 het museum een aantal belangrijke zaken op koloniaal gebied heeft ontvangen. Deels dankt onze instelling zulks aan de in Juli 1895 te 's Gravenhage gehouden Tentoonstelling van geneeskrachtige en andere nuttige planten en hare producten. Wij hebben deze onderneming gesteund door ter beschikking van het Comité eene groote verzameling Indische voortbrengselen uit het gebied der pharmaceutische en economische botanie te stellen, en hadden niet alleen de voldoening, dat onze inzending zeer de aandacht trok, maar ook, dat na afloop dezer voortreffelijk geslaagde en zeer leerzame tentoonstelling, een aantal voorwerpen ons door verschillende inzenders toegewezen werd. In de eerste plaats noemen wij de te 's Gravenhage met goud bekroonde standaard-collectie Javaansche geneesmiddelen van den heer A. G. Vorderman, Inspecteur van den civiel geneeskundigen dienst op Java en Madoera.

Met hetgeen ons museum aan Indische medicijnen reeds bezat, o.a. de belangrijke zending 1894 van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, is thans een geheel aanwezig, dat uit een wetenschappelijk oogpunt zéér belangrijk mag heeten. Voorts ontvingen wij eene verzameling grondstoffen uit Z. W. Afrika, als:

caoutchouc, copal, kola, koffie, cacao, roucou, orseille, sesame, copra, enz. van de Nieuwe Afrikaansche Handelsvennootschap te Rotterdam; eene fraaie collectie van 92 monsters theeën van Java, Ceylon en China, geschenk van de firma J. P. Nord Thomson te Amsterdam; een met smaak geëtaleerde expositie tabak van verschillende soorten in bladen en met het fabrikaat, van Louis Dobbelmann te Rotterdam; eene collectie van 22 monsters kina en kina-alkaloïden uit de Amsterdamsche Chininefabriek; producten der West-Indische tamarinde van Jb. B. Citroen te Amsterdam, enz.

Als aanwinsten voor de afdeeling groote cultures zijn in 1895 voorts te noemen verschillende collecties op de koffieteelt betrekking hebbende, die door den heer C. J. de Vogel te Kandangan (Madioen) met veel zorg en zaakkennis zijn aangelegd en die voor jongelui, welke het Koloniaal Museum bezoeken om reeds hier eenig denkbeeld te krijgen van koffie en koffiecultuur, zeer leerzaam moeten geacht worden. Zoo zond genoemde heer droge bladeren, bloemen en vruchten van eenige aldaar gekweekte koffiesoorten, als Java (gaaf en door *Hemileia* aangetast), Klein Mokka, Groot Mokka, Maragogype, Djamboe, Liberia, alsmede Hybridekoffie. Voorts van de volgende koffieschaduwboomen: *dadap, sengon, solo, d. djangkring, djiendjing, djoewar, kolomtoro, miendi, waroe, prembie, anggroeng* en eindelijk van een aantal onkruiden in koffietuinen, als *ketoel kebo, k. sapi, soeket pedesan, beröan, semboeng koewok, belondot, seroenen, ragetan, legetan, moto lele, djombret, wedoesan,* die alle onschadelijk geacht worden, en *alang-alang, oeloe-oeloean, soeket pajangan, s. blimbing, s. brienting, krepak,* die alle als schadelijk te boek staan.

De heer de Vogel schrijft ons daarbij o.a. het volgende:

„Ik heb mij niet gewaagd aan eene botanische beschrijving der verschillende koffies in mijne verzameling, omdat ik hier diep in 't binnenland zijnde, verstoken ben van de hedendaagsche voortreffelijke hulpmiddelen ter determineering van planten en dieren, en Dr. Costerus terecht, in de aflevering van 15 Juli 1894 van het tijdschrift „De Natuur" er op gewezen heeft, dat de soorten der koffie uiterst moeilijk meer van hare variëteiten zijn te onderscheiden. Ik geef U daarom alleen de namen op onder welke hier de koffies bekend zijn, die voorkomen in mijne verzameling. Echter nam ik hiervoor alléén bladeren en zaden van die koffieplanten, welke alle kenmerken aan zich vertoonden, waardoor de planters ze van elkander onderscheiden. In zooverre heb ik dus typen gegeven, maar legio zijn hunne variëteiten, welke in de tuinen te vinden zijn.

Eén koffiehybride heb ik echter bij de verzameling gevoegd, omdat men zich in den laatsten tijd veel is gaan toeleggen op de cultuur daarvan. Kandangan bezit sedert een paar jaren ook een

aanplant ervan, die gedurig wordt uitgebreid, evenals haar Liberia-aanplant. Die hybriden loopen onderling zeer uiteen in habitus, bloemen en bladeren, zoodat het exemplaar in de verzameling niet als type kan worden beschouwd; terwijl ik U ook niet kan verzekeren of het een product is van kunstmatige of wel van natuurlijke kruising. Zoowel hybriden als Liberia worden hier aangeplant op afgeschreven tuinen, m. a. w. op oude Java-aanplantingen, welke geheel of gedeeltelijk zijn uitgestorven. Hun cultuur geschiedt dus op braak liggende gronden, en de resultaten zijn verrassend, tot zoover wij er over kunnen oordeelen. Tot die herbeplanting met andere koffies zijn wij genoodzaakt, omdat een beplanting van Java, voor de tweede maal, op die gronden niet slaagt dan na herhaalde zware bemesting, en dat laatste kan hier niet altijd doeltreffend geschieden, wegens het geaccidenteerde terrein.

De Liberia-boomen op Kandangan leveren door hun gezond voorkomen en goede vruchtdracht het bewijs, dat de stelling alsof die koffiesoort alleen goed slagen wil in lage, vochtige streken, niet zonder voorbehoud mag worden uitgesproken. Kandangan toch ligt op de Z. W. hellingen van de „Willis", in een zeer droog klimaat; terwijl het laagste punt van 't land gelegen is op ± 2300 voet boven de zee. De oost-moesson heerscht hier gewoonlijk van Juni tot October of November, in welk tijdsverloop zelden een buitje plant en dier komt verfrisschen. Gewoon aan vocht en warmte, laat zich de invloed van het klimaat zeer goed opmerken aan den habitus van verscheidene Liberia-planten, welke hare breede bladeren meer rechtop gaan dragen; dit is vooral zichtbaar aan langer hier geacclimatiseerde planten uit zaad op Kandangan gewonnen. Langzamerhand zal men dus een ras verkrijgen dat zich gewapend heeft tegen de maandenlange droogte van het klimaat op de Willis.

Maragogype slaagt beter op hooggelegen gronden, vooral boschgronden, dan op lage gronden; Djamboe is of doet zich als boom sterker voor dan Java, maar de quantiteit vruchten per baoe is ten nadeele der eerste; misschien ligt dat sterkteverschil wel daaraan. En Maragogype èn Djamboe zijn uiterst vatbaar voor bladziekte (Hemileia), daar de deuken aan den onderkant en de omgekrulde randen der bladeren zoovele plaatsen als vanzelf aangeven, waar die schimmel zich ongestoord ontwikkelen kan.

Mokka wordt niet meer of zelden en dan ten particuliere gebruike alhier aangeplant, wegens de lastige plukking der kleine vruchtjes en de groote quantiteit vruchten die men moet hebben voor den picol. Verreweg de grootste aanplantingen bestaan hier uit Java-koffie."

Wij houden ons zeer aanbevolen voor dergelijke inzendingen van cultuurvariëteiten, schaduwboomen, onkruiden enz., uit verschillende streken van den archipel, te meer daar een dergelijk

Indisch herbarium voor eene instelling als het Koloniaal Museum bijna even onmisbaar is als eene bibliotheek.

Van de administratie der Deli-Maatschappij te Medan ontvingen wij, door de gewaardeerde tusschenkomst van den heer J. T. Cremer, voorzitter van den Raad van Bestuur van het Kol. Museum, twee kisten Indische grondstoffen voor de schoolverzamelingen.

De heer J. v. Moll te Modjokerto bewees zijne belangstelling voor de schoolverzamelingen, door aan het museum een flinke voorraad materiaal te zenden van hoofdsuiker ,muscovado en derde product. Deze suikers zijn vervaardigd volgens het gewijzigd defecatie-systeem: om eene goede scheiding te verkrijgen is nl. niet alleen kalk doch ook soda gebruikt: een gedeelte der volgens de oude werkwijze voorkomende kalkzouten wordt alsdan vermeden.

De heer J. D. Kobus te Soerabaja zond eenige interessante voorwerpen van Javaansche kunstvlijt, nl. eene collectie sambilangs en manoekans (jukversieringen), met de hier volgende toelichting:

„In Oost-Java wordt veel gebruik gemaakt van karren met twee sapies bespannen, voor het vervoeren van allerlei materialen, o.a. voor suikerriet. De boom van de kar is vast aan de kar zelf verbonden, terwijl de sapies aan een bamboejuk trekken; gewoonlijk neemt men hier een stuk bamboe voor dat eenigszins gebogen is, zoodat de nekken der sapies onder de concave gedeelten komen. In de bamboe zijn 5 gaten gemaakt, een middelste om de bamboe aan den boom der kar te bevestigen en aan weerszijden twee andere stokken dienende tot het vastmaken der touwen die de sapies aan het juk verbinden.

Het juk zelf wordt door de karrevoerders *Pasangan* genoemd; de stok, die recht op het midden van het juk staat en dit aan den boom bevestigd heet *Manoekan*; de stukken hout aan weerszijden van den nek der sapies worden *Sambilang* genoemd. Terwijl gewoonlijk zoowel manoekan als sambilang gewone ruw gesneden stukken hout zijn, ziet men ook herhaaldelijk, dat ze min of meer sierlijk bewerkt zijn en van deze bewerkte manoekans en sambilangs heb ik eene groote colectie bij elkaar gebracht, die ik U hierbij voor het museum aanbied. Eigenaardig is het, dat alleen de beide buitenste sambilangs versierd worden en dat deze elkaars spiegelbeeld of in elk geval elkaars pendant zijn. De versierde manoekan wijkt in dessin meestal af van de sambilangs. De manoekan is wel eens met een vlag of een bonte lap versierd. Bedrieg ik mij niet, dan zijn er veertig paar sambilangs en twintig stuks manoekans van heel eenvoudige af tot vrij gecompliceerde soorten. Verder zijn er nog een paar houten bellen (van nangkahout), zooals de sapies dikwijls om hebben. Men neemt nangkahout omdat het den mooisten klank geeft." Eene serie van deze collectie is door ons afgestaan aan 's Rijks Etnografisch Museum te Leiden.

Van het Kaiserliche Gesundheits-Amt te Berlijn ontving het museum specerijen en specerij-surrogaten, waarvan sommige niet hier te lande in den handel voorkomen, o.a. wilde foelie van Bombay *(Myristica Malabarica)*, te Londen geschilde witte peper, peperafval, en nagemaakte muskaatnoot.

De heer Wilh. Ris (firma Coomans en de Roock te Rotterdam en Padang) zond eene collectie muskaatnoot, alles Sumatra-product, van „prima groote zware noot I" tot „ongekalkte rompen met veel stof en vuil" — in laatstgenoemd artikel moet waarschijnlijk het hoofdbestanddeel gezocht worden der bovenbedoelde kunstmatige noot, die op bedriegelijke wijze uit dezen afval en boonenmeel is geperst in den vorm van prima-noten. Van dezelfde firma ontvingen wij ook eene collectie damar van Sumatra. Dit eiland levert tegenwoordig $^{15}/_{16}$ der geheele productie damar, met de door vernisstokers meest begeerde soorten.

Inz. deelde dienaangaande nog het volgende mede:

„Hierbij zend ik U een 18-tal handelsmonsters Moko-Moko damar toe, die U duidelijk doen zien in welk een staat het artikel hier zoo al wordt ter markt gevoerd.

Alle monsters, *dooreengemengd*, vertegenwoordigen een partij, zoo die door den inlander ten verkoop wordt aangeboden.

De eigenaardige benamingen als: Damar batoe (Steen damar), Damar merah (Roode damar), Damar katja (Spiegel damar), Damar hitam (Zwarte damar), Damar mata koetjing (Kattenoogen damar), worden begrijpelijkerwijs door meer Europeesche aanduidingen vervangen. Deze zijn voor de U gezonden nummers 87—103 resp. de volgende:

mooi prima, prima, zoutachtig, mooi secunda, secunda, ordinair secunda, blank gruis met iets stof, gruis met iets stof, stof, id. (geblokt), mooi prima, secunda, mooi secunda, stof en gruis, afwijkend prima, redelijk secunda."

De heer H. Th. Karsen, makelaar te Amsterdam, gaat voort ons monsters te zenden van merkwaardige thee-typen, die hij in den handel aantreft. In het verslagjaar voorzag hij het museum van eene serie (7) groene theeën van Java.

Theïne (= coffeïne), te Londen uit theeveegsel en -afval vervaardigd, werd door den heer Thos. Christy gezonden. Coffeïne is een belangrijk geneesmiddel, waarvan ieder jaar meer wordt verbruikt (in Duitschland produceert men thans reeds voor ongeveer 1 millioen Mark p. j.). Genoemde heer verschafte ons ook het nieuwste product der kolanoot: *neokolatine*, dat met chocolade zou moeten concurreeren.

Uit de warenverzameling der Holl. IJzeren Spoorweg Mij. verkreeg het museum een monster valsche koffie, als „Liberiakoffie" te Amsterdam in den kleinhandel aangetroffen. Deze koffie bestaat uit gerooste lupinen, met een koffiegeurtje bedeeld.

Van den heer Joekes, oud-resident der z. o. afd. van Borneo ontving het museum geklopte boomschors, gelijk die in de diepe binnenlanden van de boven Kapoeas-streek door de Dajaks nog voor de vervaardiging van kleedingstukken gebruikt wordt, alsmede voor dakbedekking, voor manden enz. De heer Joekes stond ook aan het museum af een thans nog slechts moeilijk te verkrijgen specimen van een weefsel, vervaardigd te Margasarie, afd. Martapoera, aan de Bahan- of Negara-rivier. Het weefsel is vervaardigd half van benang (eigen gesponnen garen van eigen geteeld katoen) en half van de fijn gespleten jonge bladeren der sagopalm (roembia). Het weefsel werd gezegd regen niet spoedig door te laten, thans is het echter door den invoer van goedkoope katoentjes geheel buiten gebruik geraakt.

De heer J. Wolterbeek, luit. ter zee 1e kl., schonk een weeftoestel, door hem medegebracht van Loeang (een der zuidwester-eilanden beoosten Timor). Op het weefgetouw is eene bijna afgewerkte sarong, zooals in die streken door voorname lieden gedragen wordt.

De houtgalerij is thans gesierd met een tafel van buitengewone afmeting, nl. met een rond blad uit één stuk van ruim 2 M. diameter en met een voetstuk, uit verschillende Moluksche houtsoorten vervaardigd. Dit meubel werd het museum aangeboden door den heer J. D. Fransen van de Putte.

Z. Exc. de Gouverneur-Generaal van Ned. Ind. zond naar het museum een groote rotan mat van eigenaardig weefsel, aan Z. Ecx. door den vorst van Kotawaringin ten geschenke gegeven.

De heeren Greswold en Gillett te Londen zonden monsters rameh, behandeld volgens het Forbes-procédé, dat het eigendom dier firma is. De ruwe vezel, gelijk die te Londen wordt aangevoerd, wordt door dit procédé in 2½ uur ontgomd en gebleekt en neemt dan zeer goed kleuren aan, gelijk de gezonden monsters uitwijzen; echter scheen het ons toe, dat de vezel aan sterkte verloren had.

Naar aanleiding van een ingekomen bericht over een nieuw chemisch procédé bij de bereiding van rameh, wendde het Koloniaal Museum zich in het begin van 1895 tot den Consul-generaal der Nederlanden te Singapore, den heer G. Lavino. Het bleek dat de aard der chemicaliën waarin de rameh gekookt werd, door den uitvinder Bennertz geheim gehouden werd, maar voor het resultaat der bereiding verschafte de heer Lavino ons de volgende informatie van zijn' collega Sprucer Pratt, Consul-generaal der V. S. te Singapore, die persoonlijk aan de proefneming had deelgenomen:

„Ik heb de eer te berichten dat mijn aandacht onlangs werd gevestigd op een nieuw en goedkoop middel om de vezels uit de rameh-stengels te bereiden langs chemischen weg onder toepassing van kookhitte. De uitvinder van dit procédé, die mij van de doeltreffendheid daarvan wenschte te overtuigen, nam eene zekere hoeveelheid stengels, ontdeed ze in mijn bijzijn van den bast en

liet dezen in het door hem vooraf klaargemaakte mengsel koken. Na verloop van ongeveer veertig minuten haalde hij eene massa vezel daaruit te voorschijn die geheel vrij van gom of andere onzuiverheden bleek te zijn en die na eenvoudig te zijn afgewasschen in koud water, daarna een paar uur in de zon gedroogd en uitgehaald met de vingers, geheel spinbaar scheen, zooals het ingesloten monster aantoont."

Rameh, volgens deze methode bewerkt, is thans in het museum aanwezig. De bereiding is echter, naar wij vernemen, niet voortgezet.

Van pharmacologisch belang zijn, buiten de reeds genoemde schoone Vorderman'sche collectie der Bataviasche geneesmiddelen, de zendingen van Prof. E. Heckel te Marseille en van Prof. Plugge te Groningen. Uit de bijlage blijkt, dat in dit jaar vele pharmacognostische geschriften zijn ingekomen, bepaaldelijk de serie onderzoekingen over harsen en balsems, in het laboratorium van Prof. Tschirch te Bern ingesteld.

De heer W. Th. Mattheeuwsen zond tot ons nader onderzoek een koortsmiddel uit Sumatra, als *Kajoe kebel* bekend. Door Dr. Greshoff is dit middel, dat van *Eurycoma longifolia* afkomstig bleek, beschreven in het extra-bulletin van het Koloniaal Museum, over Nuttige Indische Planten handelende. De heer L. Vuijck bood een vischvergift (toeba) aan, door de Borneo-expeditie '94 medegebracht van Nanga Raoen.

De mineralogische collectie, die eerlang een eigen kamer in het museum zal krijgen, werd verrijkt door een belangrijke inzending van de Billiton-Maatschappij. De heer A. van Kappen te 's Gravenhage, Directeur van genoemde maatschappij, heeft nl. welwillend zorg gedragen, dat voor het Koloniaal Museum behouden werd de fraaie collectie over de Billiton-tingewinning, destijds voor de wereld-tentoonstelling te Antwerpen bijeengebracht. Voorts zond de heer J. H. Menten, oud-mijningenieur in Ned. Ind., verschillende ertsen en gesteenten uit Borneo, van de oevers en zijtakken der Sega (Goenoeng Tabor, Berouw) en van de zijtakken der Mahakkam (Koetei). Voorts ook bergteer van de Sanga-Sanga-rivier (zie Jaarb. Mijnwezen 1885, 139).

De heer Jhr. L. C. van Panhuys, destijds waarnemend districtscommissaris te Albina (Suriname), zond een aantal monsters steensoorten uit het gebied der Beneden-Marowijne. Wij verwijzen naar de beschrijving, die door inz. van deze monsters gegeven is in ons bulletin van Maart '95. Ook ontving het museum van den heer van Panhuys stofgoud uit het Lawa-delta, alsmede bloemen, bladeren en bast van groenhart. Aangaande genoemde houtsoort verschafte inzender het museum nog de hiervolgende inlichtingen van den heer M. Duttenhofer, oudste inwoner van Albina, oudhout-handelaar en opvolger van Kappler:

„In Suriname ken ik 3 soorten groenhart: *man-groenhart, oeman-groenhart, tonka*. Tegen paalwormen zijn deze houtsoorten waarschijnlijk *niet* bestand, eerder nog: *zwart barklak* en *konthout*.

Wat men in Demerary *greenheart* noemt en beter tegen paalwormen bestand zou zijn, is m. i. *niet* het Surinaamsche groenhart, doch het Indiaansche *wacoupi*, eene uitstekende houtsoort, gelijkstaande met of beter dan teakhout. *Wacoupi* komt aan de Marowijne en denkelijk ook op andere plaatsen in Suriname voor. Het is hier zoo goed als niet bekend. Toen de heer D. proeven van houtsoorten uit Demerary ontbood, ontving hij in plaats van groenhart, wacoupi. De vrucht van den wacoupi-boom ziet er uit als een citroen met ruwe schil. Het vruchtvleesch, dat om kleine pitten zit, is aangenaam zuur. De *groenhartboom* bloeit in Augustus. — Van *oeman-groenhart* en *tonka* komen bladeren en andere deelen voor in het herbarium van Dr. Horstman, dat gezonden is aan den heer Hoffman te Kirchheim in Wurtemberg.

De heer P. C. May, aannemer van gouvernementswerken, geeft op:

„Surinaamsch groenhart is een ander soort dan dat van Demerary, dat meer op 't Surinaamsche geelhart gelijkt. Surinaamsch groenhart heeft een grooter specifiek gewicht, is minder bros en minder poreus dan het groenhart van Demerary, zoodat de Surinaamsche bouwlieden het Surinaamsche prefereeren.

Toen de heer Cateau van Rosevelt chef was van het Bouwdepartement, heeft hij ook groenhart uit Demerary laten komen; van dit engelsch groenhart moeten dan ook nog stukken zitten in den aanlegsteiger voor koloniale vaartuigen te Paramaribo.

Aan baas May is geen houtsoort bekend die tegen paalwormen bestand is. Konthout is in *groote* afmetingen niet te verkrijgen, het is mogelijk dat dit zeer duurzame hout het zou uithouden. Omtrent het zwart barklak kan hij niets opgeven."

Het door den heer v. Panhuys gezonden materiaal van groenhart bleek bij hier ingesteld botanisch onderzoek afkomstig van *Tecoma Leucoxulon* MART., fam. Bignoniaceae.

Mr. C. H. van Meurs te Paramaribo verschafte herbarium van den bolletree, Mimusops Balata, mede een der vele plantaardige schatten van ons helaas te weinig geëxploreerd Suriname.

Ook in dit jaar mochten wij den practischen steun van eenige Nederlandsche consulaire ambtenaren ontvangen. Zoo verleende de toenmalige Nederlandsche gezant in Perzië, de heer F. M. Knobel, zijne gewaardeerde tusschenkomst om aan het museum eene verzameling Perzische producten te verschaffen, door den administrateur der Téhéran-toko, den heer J. C. Koning voor dat doel bijeengebracht. Wij noemen uit deze monstercollectie o.a.

het Perzisch opium, chubeck (waschhout), nargileh-tabak, Perzische zijde enz.

De heer Fred. C. Estill, Nederl. consul te Port-Louis op Mauritius, verschafte het museum bijzonder fijn vlecht- en mandewerk van den beroemden palm Lodoicea Sechellarum.

De heer Léon van de Polder, Eerelid der Maatschappij ter bevordering van Nijverheid, secretaris der Nederl. legatie te Tokio, die sinds jaren zich een ijverig beschermer onzer instelling toont, zond in het verslagjaar eene verzameling Japansche marmersoorten, waarover reeds eenige malen van onze industrieelen aanvragen kwamen. Voorts ontvingen wij van ZEd. eene volledige verzameling der kleurstoffen en verdere artikelen, die door de Japansche artisten bij hunne aquarel-teekeningen gebezigd worden. De heer van de Polder gaf bij deze zending de hier volgende naamlijst met toelichting:

			Yen. Cts.
1.	*Iwa rokusho*, donker kopergroen	4 mommé	0.35
2.	*Iwa shiro rokuro*, licht kopergroen	4 „	0.35
3.	*Iwa gundjo*, donker mineraalblauw	1 „	1.—
4.	*Iwa Kondjo*, licht mineraalblauw	1 „	1.—
5.	*Aibo*, blauwe inkt	per stuk	0.80
6.	*Shiwo*, guttegom	„ „	1.10
7.	*Tai tcho*, bruine inkt	„ „	0.35
8.	*Shiu*, vermiljoen	40 stuks	0.80
9.	*Bini shiodjo*, donker karmijn	15 „	0.45
10.	*Shioyenshi*, karmijn, gewreven op wol		0.25
11.	*Gofun*, beste kalk	20 „	0.20
12.	*Shudo*, roode aarde	20 „	0.25
13.	*Wodo*, gele aarde	20 „	0.10
14.	*Sui hi tan*, geperst rood poeder	40 „	0.40
15.	*Hon kinde*, goudpoeder	1 pun	0.60
16.	*Hon guinde*, zilverpoeder	5 „	0.30
17.	*Yezumi*, zwarte teekeninkt	per stuk	1.50
18.	*Nikawa*, lijm	30 mommé	0.25
19.	*Sarashi nikawa*, gebleekte lijm	25 „	0.07½
20.	*Efudé*, penseelen	p. 6 stuk	1.50
21.	*Saïshiki fudé*, penseelen	„ 6 „	0.60
22.	*Menso fudé*, penseelen om gezichten te schilderen	„ 6 „	0.60
23.	*Kegaki fudé*, zeer fijne penseelen	„ 6 „	0.40
24.	*Ebaké*, breede penseelen	„ 6 „	1.65
25.	*Fude maki*, matje om de penseelen in te rollen	per stuk	0.35
26.	*Enogu zara*, schoteltjes om de verven op te mengen	per 10 st.	0.20
27.	*Fude arai*, bakje om de penseelen in te wasschen	per stuk	0.20
28.	*Guwayo kinu*, zijde om op te teekenen	2 voet	0.50
	Totaal	Yen	15.12½

1 mommé = 3.7565 grammen.

1 pun of fun = 0.37565 grammen.

„Deze lijst bevat al de verschillende kleurstoffen en verdere artikelen, welke door de Japansche kunstenaars voor hunne teekeningen en aquarel gebruikt worden.

Wanneer zij op papier iets gaan voortbrengen, wordt meestal het papier eerst bereid en gladder en gemakkelijker bewerkbaar gemaakt met eene laag van gebleekte lijm, No. 19, over het geheele papier te doen. Doch dikwijls geschiedt dit niet, en vooral onder de kunstenaars die men hier veel heeft, die zoo bij de eene of andere gelegenheid teekeningen komen maken voor het publiek, hetgeen zij in een oogenblik doen. Deze werken meestal alleen met Chineesche inkt of *Ezumi*, No. 17, — zij nemen de moeite niet om het papier een laag gebleekte lijm te geven. (Zulke kunstenaars laat men hier voor een soirée of middagvergadering inroepen, net als men een muziekant laat komen.)

Wanneer zij op zijde gaan teekenen, dan wordt eerst de zijde *Guwayokinu*, No. 28, op een houten raam gespannen en komt er eerst eene flinke laag *Sarashinikawa* of *gebleekte lijm* op.

Dit *Sarashinikawa* of gebleekte lijm, No. 19, laten zij in water smelten, en wordt dan met een *Ebaké*, No. 24, over het papier of zijde gestreken.

Dikwijls, om meer glans aan het papier te geven, mengen zij wat aluin *(mioban)* in de gebleekte lijm.

Nikawa-lijm, no. 18, gebruiken zij ook gesmolten of aangemengd in water met de kleurstoffen, om die daardoor spoediger te doen drogen.

Gofun of beste kalk, No. 11, is zeer veel gebruikt door de Japansche kunstenaars; bij onverschillig welke kleur die zij lichter willen maken, doen zij *Gofun* bij. Bij de Chineesche inkt doen zij *Gofun* om grijs te produceeren. Bij de *Shioyenshi*, No. 10, (karmijn gewreven op wol) aangemaakt in water, doen zij *Gofun* om een lichter kleur van karmijn te verkrijgen. Met goud- en zilverpoeder, gebruiken zij ook altijd „*Nikawa*" No. 18 (lijm)."

Het zij vergund ook de medewerking te vragen van die Nederlandsche consuls, met wie het Koloniaal Museum tot nu niet in relatie is. Voor het museum zijn nl. verzamelingen van nuttige producten uit de verschillende overzeesche gewesten van groote waarde, omdat zij aanvullings- en vergelijkingsmateriaal geven voor de grondstoffen uit onze eigen koloniën. Onze afdeeling „Vreemde Koloniën" is in de laatste jaren reeds zeer toegenomen, maar zij is nog bij lange niet zoo volledig, dat zij eenig behoorlijk overzicht geeft van de voortbrengselen uit andere koloniën en overzeesche gewesten, die voor den koopman of voor den kolonist van waarde zijn. Het voornemen is, een beschrijvenden catalogus der afd. Vreemde koloniën in bewerking te nemen; maar alvorens dit zal kunnen geschieden, is het noodig, dat ten minste de hoofdproducten dier gewesten hier meer gelijkmatig vertegenwoordigd zijn. Nu

onze instelling niettegenstaande hare onvolledigheid en nog onvoldoende installatie, toch allengs reeds is geworden tot een centrum voor de studie der koloniale producten, en als zoodanig ook in den vreemde wordt gewaardeerd, vragen wij met vertrouwen aan de vertegenwoordigers van Nederland in den vreemde, ons naar hun vermogen te willen helpen. Ook de belangen onzer bibliotheek worden den heeren consuls met beleefden aandrang aanbevolen. Het consulaire corps is door werkkring en relaties ook het best in de gelegenheid die geschriften en rapporten over cultures en producten te ontvangen, welke in de koloniën worden gepubliceerd en die zeer vaak van meer dan plaatselijk belang zijn, maar niettemin in Europa weinig bekend worden. Een tal van dergelijke, juist voor ons museum zeer précieuse geschriften, hebben wij o.a. in de laatste jaren te danken aan de goede zorgen van den heer H. S. J. Maas, Ned. Consul te Londen.

Van den ijverigen directeur van het Technologisch Museum te Sydney gewerd ons een fraai herbarium van 155 planten uit N. S. Wales, meest belangrijk voor de techniek of geneeskunst: Eucalyptus, Acacia, Protea enz. Ook zond de heer Maiden het als voedingsmiddel gebruikt Araucaria Bidwillii-zaad uit Queensland. De heer Maiden deelt over deze zaden, in Australië als *Bunya-bunya* bekend, o.a. het volgende mede: „als de zaden rijp worden, wat gewoonlijk in Januari geschiedt, komen de inboorlingen in groot getal van heinde en verre zich eraan vergasten bij hen, die deze boomen in hun land hebben. Iedere stam heeft zijn eigen terreinen, en aan deze is aan iedere familie een bepaald aantal bunya-bunya-boomen toegekend, een recht dat zorgvuldig van geslacht op geslacht overgaat. De bunya is merkwaardig als zijnde het eenig erfelijk bezit der inboorlingen, dat dan ook door de wet beschermd wordt. De zaden smaken ongeveer als kastanjes en schijnen veel vet aan te zetten; de inboorlingen eten er eene massa van. De bunya wordt geroost; ook plegen de inboorlingen, geheel in strijd met hunne gewoonten, de noten te bewaren voor later: zij graven ze dan een paar maanden in, het zaad kiemt en krijgt zoo een smaakje, dat den Europeaan afschuwelijk toeschijnt, maar door de inboorlingen zeer geapprécieerd wordt. Na dit vegetarisch dieet krijgen de inboorlingen een onweerstaanbaar verlangen naar vleeschkost, en zoo waren vroeger de stammen, die eenige maanden aan bunya-bunya gesmuld hadden, de ergste menscheneters."

De heer H. Veen, die ook in dit jaar geheel belangeloos voor de zoölogische afdeeling van het Koloniaal Museum zorg droeg, en steeds ijverig doende was onze verzamelingen te determineeren en op de meest leerrijke wijze voor te stellen, deelt aangaande de geschenken in zijn departement het volgende mede:

Op zoölogisch gebied ontving het museum in 1895:
van den heer S. Stibbe, oud-resident, 2 badjinghuiden;

van den heer P. v. Leersum, waarnemend directeur van 's lands kinatuinen te Lembang: eenige rupsen, poppen en vlinders van Daphnis hypothous Cr.; Metanastria hyrtaca Cr.; Odonestis plagifera Walk. en Euproctis flexuosa Snell. (in litt.) Verder rupsen en vlinders van Papilio Memnon L. enz.

van den heer H. Laurens, griffier bij de Proatin te Tandjong Karang, in de Lampongs: twee soorten bladbloedzuigers: patjet tanah en patjet boeloeng;

van den heer E. v. Assen, assistent-resident te Moeara Teweh: 2 kevers en een wants;

van den heer J. C. Koning te Teheran: geiten- en schapenwol en kameelhaar;

van den heer Droogleever Fortuijn, gezagvoerder bij de Maatschappij Nederland: een slangenhuid en 21 stukken schildpad van Sumatra;

van den heer Dr. J. C. C. W. v. Nooten: twee zagen van een zaagvisch;

van den heer C. J. de Vogel te Kandangan: verschillende larven van kevers, schadelijk voor de koffie;

van de Maatschappij voor uitvoer en commissiehandel: een fleschje met Epicautes ruficeps Ill.

Door aankoop ontvingen wij een schild van een schildpad van Lombok en eene collectie vlinders van Halmaheira, welke laatste voor het museum van bijzonder belang is, omdat tot nog toe niets van vlinders uit dit eiland aanwezig was. Wij maken van deze gelegenheid gebruik om ook een beroep te doen op de welwillendheid van hen, die zich op Borneo en Celebes bevinden, daar ook de fauna van deze eilanden op het museum schier onvertegenwoordigd zijn.

Bijzondere vermelding verdient de collectie insecten, schadelijk voor de kina, voor het Koloniaal Museum opzettelijk gekweekt, gevangen en van aanteekeningen voorzien door de zeer gewaardeerde zorgen van den heer P. v. Leersum, waarnemend directeur van 's lands kinatuinen te Lembang. Zij bevat o.a. vijf vlinders, waaronder ééne tot nog toe onbeschreven soort, *Euproctis flexuosa* SNELL. *(in litt.)* alle in larven, pop- en volwassen toestand; verder de zakken van eene zakrups, een snuitkever, een sprinkhaan en

zeker den beruchtsten vijand van de kinacultuur, de *Helopeltis Bradyi* WATERH.; eene wants die veel overeenkomst heeft met, zoo niet eene variëteit is van *H. Antonii* SIGNORET.

Deze insecten zijn nu tentoongesteld op de wijze, zooals dit op de Amerikaansche musea plaats heeft, met enkele wijzigingen en voornamelijk *dit* onderscheid, dat niet alleen de tuben, welke kleine larven bevatten, maar *alle* tuben dichtgesmolten zijn, hetgeen zeer accuraat geschied is door de goede zorgen van Prof. H. P. Wijsman te Leiden. Deze sluiting heeft ontegenzeggelijk nog veel voor boven de sluiting met gutta percha stoppen.

Interessant zijn ook de twee soorten patjets (land- of bladbloedzuigers), gezonden door den heer H. Laurens, griffier van de Proatin te Tandjong Karong, in de Lampongs. Deze dieren zijn een ware plaag voor houtkappers of hen, die zich om de een of andere reden in de rimboe moeten begeven, en verschillende middelen worden aangewend om zich tegen de lastige beten dezer dieren te beveiligen. Ook deze middelen zijn door genoemden heer opgegeven en daaronder één, dat volgens zijne eigene ondervinding, uitstekend werkt, nl. het ingedroogd melksap van *Kajoe taboe*, dat op de huid gewreven wordt. Het is ons echter nog niet gelukt, materiaal van dezen boom ter determinatie machtig te worden.

De zoölogische literatuur vermeerderde belangrijk, en wel in die mate als nimmer te voren plaats had. Door de geschenken van het Britsch Museum en de Akademie van Wetenschappen te Stockholm zijn thans beschrijvingen van een groot aantal dieren in onze bibliotheek voorhanden; er bevindt zich o.a. een interessant werk onder voor hen, die zich op het determineeren van lepidoptera heterocera willen toeleggen. Ook kwamen in ons bezit veel beschrijvingen van Indische lepidoptera van den hand des heeren P. C. T. Snellen, wien wij bij dezen dank betuigen voor zijn hulpvaardigheid in het determineeren van die Lepidoptera, welke nog al eens moeilijkheden opleveren en de heer Mr. M. C. Piepers voor de bereidwilligheid, waarmede hij zijn collectie teekeningen van vlinders, rupsen enz. ter beschikking stelt, voor het geval raadpleging noodig is.

Onder de werken, ontvangen van het Smithsonian Institution, wijzen wij voornamelijk op de interessante boeken over het aanleggen, conserveeren, opstellen enz. van collectiën van verschillenden aard.

Wat de Avi-fauna van Indië aangaat, zij hier ter loops vermeld, dat alleen opgezette vogels of vogelhuiden van de Molukken en Nieuw Guinea voorhanden zijn; wij houden ons aanbevolen voor dito van Java en andere eilanden, voornamelijk van die dieren, welke nuttig of schadelijk voor den landbouw zijn, of om eenige andere reden bijzondere aandacht verdienen."

BOEKERIJ.

In Bijlage B zijn de aanwinsten der bibliotheek uiteengezet.

Van Z.Exc. den Minister van Koloniën mochten wij ook dit jaar verschillende belangrijke uitgaven ontvangen, o.a. de periodieke geschriften *Internat. Archiv f. Ethnographie* en *Annales du Jardin botanique de Buitenzorg*, beide rijk van inhoud en voortreffelijk geïllustreerd; voorts het *Repertorium op de koloniale literatuur* van A. Hartmann, een werk dat ook voor onze instelling van groot nut is; geschriften van den hoogleeraar Martin enz., alsmede eene serie kaarten van Sumatra en Borneo, in het Topographisch bureau te Batavia bewerkt.

Van het Britsch Museum te Londen, het U. S. National Museum te Washington, het Indian Museum te Calcutta en andere instellingen, gewerd ons een reeks van officieele uitgaven.

De meerderheid onzer tijdschriften ontvangen wij door ruiling, slechts enkele door ankoop. Dat onze eigen publicaties ook in het buitenland zeer op prijs gesteld worden, bewijst het toenemend getal der instellingen die ruiling met het Koloniaal Museum hebben aangevraagd.

Nieuwe verbindingen werden aangeknoopt met:

Kon. Academie van Wetenschappen te Stockholm.

Laboratorium voor pathologische anatomie en bacteriologie en School voor inl. geneeskundigen te Batavia.

Société académique indo chinoise.

Société d'études coloniales de Bruxelles.

Royal Society of New South Wales.

Smithsonian Institution Washington.

Pharmaceutische Gesellschaft in Berlin.

Botanisches Museum in Berlin.

Botanisches Museum in Hamburg.

Wisconsin Academy, Madison.

Pharmaceutische Instituten te Bern, Zürich en Straatsburg.

Van al deze instellingen ontvingen wij geschriften. Voorts werd door ruiling verkregen het Tijdschrift voor tuinbouw, en het Tijdschrift voor plantenziekten.

Door aankoop verkrijgen wij o.a. de thans in wording zijnde Encyclopaedie van Ned. Indië en de nieuwe uitgave van Veth's Java.

Onder de boekgeschenken verdient bijzondere vermelding: het gedenkboek, uitgegeven door de Nederl. Zuid-Afr. Spoorweg Mij. ter eere der voleinding van den spoorweg-aanleg naar de Delagoabaai; het album der fabrieken van Schimmel & Co. te Leipzig, met tekst van Prof. Flückiger; alsmede de Feestbundel, samengesteld bij gelegenheid van nu wijlen Prof. Veth's 80sten verjaardag. Wij vermelden voorts in dank boekgeschenken van den heer A. G. Vorderman en al de nieuwe uitgaven op het gebied van Indische

Cultures, waarmede de heer J. H. de Bussy ons museum blijft verrijken.

Onder de nieuwe werken over landbouw in de tropen verdient vermelding het handig boekje van Nicholls-Raoul, Petit traité d'agriculture coloniale.

Als de nieuwste aanwinsten over suiker zijn te noemen: Beaudet en Pellet-Saillard, *Traité de la fabrication du sucre* (2 dln.) en von Lippmann, *Chemie der Zuckerarten;* voor caoutchouc: Seeligmann, Lamy-Torrelhon en Falconnet, *Le caoutchouc et la gutta percha* en de Wèvre, *Les caoutchoucs Africains;* voor warenkunde: Planchon en Collin, *Les drogues simples d'origine végétale.*

Ook in het jaar 1895 is in Ned. Indië op het gebied der cultures goed werk geleverd, getuige o.a. het voortreffelijk Archief voor de Suikerindustrie, het maandschrift Teysmannia, Tijdschrift v. Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië, Tijdschrift van het Binnenlandsch Bestuur enz. In het bijzonder verdient hier de degelijke arbeid genoemd te worden, die op het proefstation West-Java te Kagok door de heeren Went en Prinsen Geerligs is verricht.

Als model van een voor de praktijk bruikbaar landbouwtijdschrift, dat tevens wetenschappelijke waarde heeft, noemen wij *the Agricultural Gazette of N. S. Wales,* waarvan het Koloniaal Museum door den heer Maiden eene volledige serie ontving.

Onder de in de fransche taal gepubliceerde nieuwe tijdschriften noemen wij de *Revue coloniale,* door het Departement van Koloniën te Parijs gepatroneerd en het *Bulletin,* uitgegeven door de *Société d'études coloniales de Bruxelles.* Onlangs is het ons gelukt, in ruiling te treden met *die Gesellschaft für Erdkunde* te Berlijn; in de publicaties van dit genootschap (*Zeitschrift* en *Verhandlungen*) komen o.a. voor de interessante reisbeschrijvingen door Celebes van de gebroeders Paul en Fritz Sarasin.

Door vriendelijke tusschenkomst van den heer O. Vosmaer te 's Gravenhage ontvangt het museum het deftig *Journal of the Imperial Institute.*

De kaartcatalogus onzer koloniale boekverzameling is thans gereed. Wij laten hier de indeeling en het aantal der geschriften volgen, in elke afdeeling thans aanwezig:

Cacao 13 nummers. Caoutchouc en gutta-percha 28. Woudflora's, boschcultuur, houtsoorten, bamboe 79. Kina 66. Koffie 38. Suiker 42. Specerijen 19. Thee 13. Tabak 18. Oliën, vetten, harsen 43. Vezels 68. Geneesmiddelen 106. Verfstoffen, looimiddelen 17. Voedingsmiddelen, vruchten 57. Flora's, monografiën, algemeene botanie 110. Overige cultuurgewassen, landbouw in de tropen 63. Reisbeschrijvingen: Indische Archipel 97, Andere landen 119. Taal, letterkunde, geschiedenis 191. Kolonisatie, emigratie 41. Handel en Nijverheid 50. Tijdschriften en Vervolgwerken 76.

Algemeene Warenkennis 5. Verder de verschillende uitgaven van 21 Botanische inrichtingen, 36 Musea en andere wetenschappelijke inrichtingen, 30 Handels- en Cultuurondernemingen, 11 Tentoonstellingen, 9 Handelsfirma's en fabrieken.

In den fiches-catalogus der kaarten werden ook al de in de boeken en tijdschriften onzer boekerij voorkomende kaarten opgenomen. Dit tijdroovende, lang niet gemakkelijk werk, werd met de meeste nauwkeurigheid volbracht door de assistente Mej. S. C. Moll.

Ook is opgemaakt een catalogus der doubletten van de boekerij. Deze zijn uitgeschoten en bestemd tot ruil met andere instellingen. Het Kon. Inst. v. Taal-, Land- en Volkenkunde in Ned.-Indië te 's Gravenhage, stond verschillende boekwerken aan het museum af, met de belofte, dat bij de reorganisatie der bibliotheek van het Instituut op dezerzijdsche belangen zal worden gelet door afstand van doubletten.

Wij houden ons vooral aanbevolen voor aanvulling onzer bibliotheek met hier nog ontbrekende *in Indië uitgegeven* boeken, vlugschriften en periodieken, omdat deze gewoonlijk niet of slechts in gering getal naar het moederland komen, en toch vaak oorspronkelijke bijdragen van veel waarde bevatten.

Het bezoek aan de boekerij neemt steeds toe; in 1895 werden aan verschillende personen en instellingen 380 boeken en geschriften uitgeleend, tegen 200 in het vorig jaar.

ONDERZOEK, PROEFNEMINGEN, INLICHTINGEN.

In dit verslag is, in het hoofdstuk „Geschenken", reeds een en ander vermeld uit de correspondentie, door het Koloniaal Museum gevoerd over verschillende koloniale producten.

Over de *Bamboe* schrijft een planter ons het volgende, in verband met het koloniaal bulletin van Maart '94, dat over de cultuur der bamboe in Japan handelt:

„De belangstelling in dit onderwerp werd vooral bij mij opgewekt door de illustraties, voorkomende in het bulletin, en ook door de omstandigheid dat in de residentie Madioen, feitelijk de overgang tusschen Oost- en Midden-Java, in de nabijheid der erfpachtsperceelen, de oorspronkelijk dichte bamboe bosschen langzamerhand beginnen uit te sterven, waarschijnlijk door de steeds nieuwe gronden vergende cultuur van andere gewassen en door het zorgeloos en onoordeelkundig kappen der bamboestengels. Een bamboesoort, de bekende bamboe-petoeng, welker dikwijls kolossale stengels vroeger steeds onmisbaar waren voor stijlen en dwarsbalken bij den huisbouw, en steeds gebezigd werden voor leidingen van het water, is tegenwoordig bijna nergens meer te krijgen in

de nabijheid der ondernemingen en althans geen stengels van de vroegere afmetingen. Ook zou het, dunkt me, aanbeveling verdienen de afsluitingen der koffie-droog-inrichtingen te maken van levende Mukade-bamboe, zooals in het bulletin is aangegeven, daar de tegenwoordig in gebruik zijnde omheiningen van gekapte en aangepunte bamboe woeloe, telkens vernieuwing behoeven en het doel ook niet verwezenlijken van een stevigen haag. Ook over de wijze van planten der bamboe, waarover in hetzelfde bulletin gesproken wordt, heb ik een opmerking, die misschien alléén geldt voor eenige Java-bamboes. Bij het maken van pépinières voor koffie, worden voor de stijlen ter ondersteuning van het dak veelal bamboesoorten gebezigd. Velen van zulke stijlen, gewoonlijk ongeveer acht voet lang, botten uit en maken bladeren en stengels, vooral als één of twee knoopen der stijlen onder den grond begraven zijn geworden; dat staat dus gelijk aan stekken. Behalve bij bamboe ampèl, waarbij zich dat verschijnsel 't sterkst voordoet, ziet men ook wel eens bamboe-petoeng en bamboe apoes aan die neiging tot ontspruiten voldoen.

In beleefd antwoord enz., meld ik U voorts, dat ik met eenige bekenden alhier heb gesproken over de cultuur van bamboe uit Japan, en toen tot de conclusie ben gekomen, dat men nog huiverig is, aan eene nieuwe cultuur te beginnen, van wier eischen men nog volkomen onbekend is en waarvan het rendeeren ook nog een twijfelachtige zaak schijnt te zijn. Wellicht dat de resultaten verkregen in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg en mededeelingen omtrent de cultuur, plantwijze, enz. van de proefnemers aldaar, eenigen meerderen aanstoot zullen geven tot de cultuur. Mocht het u interesseeren, dan meld ik U dat men hier proeven heeft genomen met inlandsche bamboesoorten ter reboiseering van zoogenaamde loengergronden, waarvan de vegetatie gewoonlijk bestaat uit gramineae. De proef is nog nieuw, dus resultaten kan ik U nog niet opgeven, maar ik geloof dat zij alle kans van slagen heeft. Wij planten daarvoor jonge bamboestoelen, met zooveel mogelijk wortels en grond er aan van haar vorige standplaats opgenomen. Ook worden tot dat doel oude bamboes genomen, waarvan de tusschen de knoopen gelegen geledingen met een kapmes worden doorgesneden, zoodat een tamelijk wijde, overlangsche gleuf ontstaat. Die stukken bamboes worden dan in den grond horizontaal ingegraven, zoodat de gleuf niet onder den grond komt, en de geledingen tusschen de knoopen verder met water gevuld. Ik weet niet of die laatste plantwijze werkelijk goede gevolgen zal hebben, maar het zou zeker aanbeveling verdienen voor dure bamboes en als men bij het gebruik van het product niet gehaast is. Dat bamboe langzamerhand de grond verbetert door de humus van haar bladeren, is een feit, hetwelk men hier zeer dikwijls kan opmerken, daar de koffie op plaatsen waar veel bamboe groeit, meestal uitstekend staat."

Door de gewaardeerde hulp van den heer A. B. T. Mitford te Moreton in Marsh, die zich in het bijzonder met de studie der bamboe bezighoudt, zijn wij in staat hier de determinatie te geven van een deel der Japansche soorten, in ons bulletin beschreven.

1. Madaké. (?) Phyllostachys sulphurea.
2. Mosôchiku. Phyllostachys mitis.
3. Ibid.
4. Hachiku. Phyllostachys Henonis.
5. Médaké. Arundinaria Japonica.
7. Yadaké. Phyllostachys bambusoides.
9. Kanzanchiku. Arundinaria Hindsii (Bambusa erecta.)
12. Gomadaké. Phyllostachys nigra.
13. Kanchiku. Bambusa marmorea.
14. Hoteichiku. Bambusa sterilis. (? = Phyll. aurea).
15. Kimon-chiku of Kiko-chiku. Phyll. heterocycl.
17, 18, 12, 20. (?) Phyllostachys nigropunctata.
21. Kumazasa. Bambusa palmata.
22. Kokumazasa. Arundinaria Veitchii.
23. Sudzudaké. Bambusa Senanensis.
24. Bungozasa or Gomaizasa = Phyllostachys Kumasaca.
26. Hôrai-chiku. Phyllostachys aurea.
27. Taïsan-chiku. Bambusa vulgaris, var. Japonica.
29. Taimn chiku. Arundinaria Hindsii var. graminea.
30. Narikira. Arundinaria Simoni.
32. Shibochiku. Phyllostachys martiacea.
33. Kinmeichiku. Phyllostachys castillonis.
35. Suo chiku. Bambusa Alphonse Karri.
36. Shikaku daké. Bambusa quadrangularis.
49. Oroshima chiku? Bambusa disticha.
50. Kamurozasa? Arundinaria auricoma.

De heer W. D. Jockin te Makassar, administrateur der bosch-exploitatie Tanah Djampea, zond de volgende inlichtingen over **Celebes-benamingen van houtsoorten**, als aanvulling der betr. nummers in onzen beschrijvenden catalogus, afd. houtsoorten:

1216 „Aloepang". Kan dit zijn lalôepang = pôyó-pôyó struik, Urena lobata?

1217 Amara. (Makassaarsch) eene houtsoort gebruikt bij het maken van vorstelijke prauwen.

1232 Baë. Kan dat Lòë (Mak.) zijn? Kortdradig vast wit, zwaar hout?

1255 Bangoro = Banjerò (Mak.) = Bajoer (Tobadjo'sch) = Ptero spermum diversifolium? Hout bleek-rood, licht, elastisch, grofdradig, gezocht voor prauw-inhouten.

1264 Baoe. Zou dit niet eene verbastering zijn van Kayoe-bout, eene Rhizophora, waaruit prauwnagels (bouten) gedraaid worden? Vleeschkleurig, vast en zwaar.

1295 Bintangoro (Mak.) = Poedè alà (Boegineesch) = Calophyllum Sp. — duurzaam, sterk veerkrachtig, bleek-rood, gezocht voor masten en rondhouten, — afmet. tot 15 M. lang, 40 c.M².
1306 Boenga-boenga (Mak.) = Bobè (Tob.), licht langdradig wit hout voor prauwmasten.
1307 Boenga batoe (Mak.) = Gading-Gading (Tob.), gebruikt voor huisstijlen; als duurzaamheid wordt aangenomen in den grond 3 jaar, in zeewater 5 j.
1400 Impo (Mak.) = Monro (Bg.) = Karoenroeng batoe (Tob.) = Evia? Zeer duurzaam hout; — voor 't gebruik worden de boomen gespleten en 't hart (mergkoker) verwijderd.
1424 Kaloempang (Mak.) = Sterculia foetida no. 20, hout gewild voor lepa-lepa's en sampans.
1427 Kanoenang baoe = Kanawang roman (Tob.) = (Cordia sp.); oud hout gezocht voor prauwribben.
1433 Kanrè tedong, letterlijk vertaald „buffel-eten", onbekend.
1452 Katonding (Mak.) = Adjo bèti (Bg.) = Kalimpapa (Tob.) = Manasa (Lemo-Lemo, z. o. hoek van Celebes bij straat Saleyer) = Vitex Cofassus = Holassa (Saleyereesch.)
1470 Keri (Mak. en Bali) H. B. roodbruin hout, stijlen er van zouden langer dan 100 jaar in den grond goed blijven.
1576 Loewarrang (Mak.) = Lambatja (Tob.) H. B. maar krom, duurzaam, licht, donkerrood hout voor huisstijlen.
1699 Marsigoe (Mak.) = Tandjong (Tob.) = Sihoea (Sal.) = Helicia serrata.
1749 Monro (Bg.) = 1400.
1778 Oetang-oetang (Sal.) = Radja (Mak.) = Cassia Fistula.
1785 Palanké onbekend; No. 684?
1815 Poliasa (Mak.) = Kleinhovia hospita = Palijasa (Mak.) = pâli (Bg.)
1958 Tjamba = (Mak. zuur) Tamarindus Indica.

Door de firma Borsius en van der Leijé te Middelburg werd onze aandacht gevestigd op het zeer deugdelijk Bajang-hout, met het oog op de invoering hier te lande. Genoemde firma deelde, onder toezending van monsters, het volgende mede:

„Het u toegezonden hout is van een bajangbalk gezaagd aan diverse plankjes en plaatjes, en komt van het eiland Tanah-Djampea, gelegen in de nabijheid van Makassar, alwaar zich eene onderneming voor de bosch-exploitatie dier houtsoort gevestigd heeft. De benaming Bajang is zuiver eene inlandsche, en kan het best verduidelijkt worden met den naam van „Moluksch ijzerhout", terwijl de wetenschappelijke naam is: „Intsia Ambonensis".

Ofschoon nu het eigenlijke beroemde ijzerhout komt van Borneo, ten deele van Sumatra uit de omgeving van Palembang, zoo heeft terecht de groote deugdzaamheid, gepaard aan de

groote vastheid van vezel, aan het Bajanghout den naam van Moluksch ijzerhout doen geven, doch waar het Borneo-ijzerhout slechts in afmetingen van hoogstens 8 meter voorkomt, daar biedt het Moluksch ijzer- of Bajang-hout gereedelijk lengten van 15 tot 25 Meter aan.

Tegenover het Java-djatihout heeft het Bajanghout, ook blijkens certificaten, zijne meerderheid in Indië, wat kwaliteit aangaat, bewezen en geniet het bovendien wegens de billijker noteering in de zeer lange lengten, bij de autoriteiten de voorkeur.

Ofschoon het nog niet vaststaat dat het Moluksch ijzer- of Bajang-hout geheel tegen den paalworm bestand is, zoo bestaat voor een betreffend vermoeden toch gereede grond en zou een proef in die richting van overheidswege zeer gewenscht zijn.

Aangezien nu de Bajang-houtsoort blijkbaar zoovele goede hoedanigheden bezit, dat die voor het gebruik hier te lande, bovenal bij waterstaats- en marine-werken (waaronder ook scheepsbouw) ernstig in aanmerking kan komen, zoo gelooft mijne firma met den aanvoer dier houtsoort eene proef te mogen nemen.

Een oordeel over deze houtsoort van U, als van bevoegde zijde, te mogen vernemen, zou mij intusschen ten hoogste verplichten."

Het Koloniaal Museum heeft Bajanghout uit Nederl. Indië ontboden. Een van daar ontvangen blok is thans in onderzoek. Het soortgelijk gewicht van het hout werd hier als 0.985—1.020 vastgesteld.

Een monster *Kajoe kemoening* van Java bleek een zeer fijne witte houtsoort met het s. g. 1.046 te zijn. Bij de monsters van dit hout, reeds in het museum aanwezig, was het s. g. 0.970—0.990, en bij *djenar*-hout, van dezelfde afkomst 0.795. Er schijnen verschillende variëteiten der stamplant van *kemoening*, *Murraya exotica*, in Indië voor te komen.

Op verzoek van den Inspecteur van het M. O., belast met het toezicht op de landbouwscholen, werden in Indië aangevraagd monsters van het daar gebruikelijk hooi, voor de Rijks-landbouwschool te Wageningen. Het Dept. van Oorlog te Batavia (Vde afd.) had de welwillendheid daarvoor te zenden balen Javaansch en Australisch hooi, gelijk zulks bij gebrek aan versch gras (bijv. bij vervoer over zee of op expedities) voor de voeding der Indische troepenpaarden en muildieren wordt gebezigd.

Andere Indische onderwerpen, waarover in dit jaar met belanghebbenden correspondentie is gevoerd en inlichtingen werden verschaft, zijn de volgende:

Rameh. — Fabrikage van ramehpulp voor de vervaardiging van waardepapieren. — Raphia-vezel en surrogaten hiervan uit N. Ind. — Wedoeri-vezel. — Artocarpusbast als natuurlijk weefsel. — Indisch matwerk, bepaaldelijk der Kabahan-dajaks. — Weefselindustrie op de Sangir-eilanden. — Pith voor helmhoeden. — Indische houtsoorten voor straatplaveitsel. — Indische eiksoorten,

bepaaldelijk Poeak of Borneo-eik. — Waroe en Waroe gombong-hout. — Manbarklak-hout. — Invoer van theestokken en Japansche bamboe. — Over de verschillende soorten Myristica (nootmuskaatboomen). — Cutch. — Massoibast. — Over tweelings-klappernoten. — Bacovemeel. — Pitjoeng of Pangium edule. — Over sagopalmen en sago. — Java-coca. — Fraxinus-blad als onschadelijk opiumsurrogaat. — Over wonokilo (slangenblad). — Over de verschillen tusschen echt en onecht pronodjiwo-zaad. — Jatrophazaad. — Saga merah. — Orthosiphon stamineus. — Klabet-olie als uitwendig geneesmiddel. — Merang of Indische hoofdwassching. — Over paarlmoerschelpen der golf van Gorontalo. — Over z.g. metaalhoudend zand van N. Guinea. — Over Tumor de tierra, een ijzerhoudende zandsteen van Aruba. — Het verbruik van Curaçao-oranjeschillen.

Dank zij de vaak rijke collecties van het museum en onze bibliotheek, was het ons bijna in alle gevallen mogelijk, de inlichtingen aan te vullen met de verlangde voorwerpen. Van veel nut bij de correspondentie is ook een register, door onze Conservatrice Mej. C. Lindo 10 jaren geleden aangelegd en sedert geregeld bijgehouden, waarin uit alle inkomende boekwerken, tijdschriften enz., de voor Indische producten belangrijke gegevens worden genoteerd, zoodat men zonder moeite de volledige literatuur der laatste jaren over een bepaald onderwerp bijeen kan brengen.

Natuurlijk was het bij zoo uiteenloopende vragen noodig, telkens informaties in te winnen bij verschillende specialiteiten.

In het bijzonder stonden ons in het afgeloopen jaar met hun raad ter zijde:

De heeren: Dr. J. G. Boerlage, te Leiden; F. S. A. de Clercq, te 's-Gravenhage; H. W. Groll, te Haarlem; Prof. K. Martin, te Leiden; A. B. T. Mitfort, C. B., te Moreton in Marsh; Prof. G. A. F. Molengraaff, te Amsterdam; Dr. J. C. C. W. van Nooten, te Lochem; Prof. J. Ritzema Bos, te Amsterdam; M. M. Schepman, te Rhoon; P. C. F. Snellen, te Rotterdam; Dr. M. Treub, te Buitenzorg; Prof. A. Tschirch, te Bern; R. D. Verbeek, te Haarlem; Prof. A. W. Wichmann, te Utrecht; Prof. H. P. Wijsman, te Leiden.

Het bestuur van het Koloniaal Museum wenscht hier vooral hulde te brengen aan den omvangrijken en belangrijken arbeid, die door den hoogleeraar Wichmann in het belang onzer instelling is ondernomen, nl. eene op vernieuwd onderzoek gebaseerde catalogiseering onzer mineralogische en geologische collecties. De grondslagen dezer collecties worden gevormd door een aantal zendingen uit den tijd, toen de ingenieur Everwijn aan het hoofd van het mijnwezen in Indië stond, terwijl voorts ook veel afkomstig is van de reizen van Teysmann en andere reizigers tusschen de jaren 1860 en nu. In den nieuwen catalogus, door Prof. Wichmann be-

werkt, worden niet alleen naam en aard der voorwerpen nauwkeurig beschreven, maar ook de resultaten van het nieuw ingesteld onderzoek, de literatuur, en aanteekeningen over het nuttig gebruik vermeld, terwijl hij zich ook bereid verklaard heeft, onze verzameling zooveel mogelijk door ruil van doubletten te completeeren.

Het vertrek van Dr. J. G. Boerlage naar Indië, heeft ons, helaas, beroofd van de gewaardeerde hulp van den eenigen systematicus hier te lande, die zich met Indische botanie bezig hield. Wij hopen dat het aan de Regeering gelukken zal, zijne plaats bij 's Rijks herbarium te Leiden op waardige wijze te doen vervullen.

Met leedwezen moeten wij hier vermelden, dat onze ijverige vriend en medewerker K. F. Holle, een alom bekend voorstander van de ontwikkeling van vooruitgang en welvaart in Ned.-Indië, onlangs (3 Mei 1896) te Buitenzorg is overleden. De Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid benoemde hem in 1871 wegens zijn groote verdiensten op koloniaal gebied tot Eerelid.

Een belangrijk hulpmiddel bij de studie van Indische producten is de kennis der Indische inlandsche *plantennamen*. Het bekende plantkundig woordenboek van Filet kan niet gezegd worden in de behoefte te voorzien, daar het zoowel botanisch als linguistisch weinig betrouwbaar en bovendien zeer onvolledig is. Een onlangs door den houtvester S. H. Koorders uitgegeven woordenboek, handelt alleen over de Javaansche boomsoorten, en vermeldt slechts de geslachtsnamen. Van groot belang was het dus voor het Koloniaal Museum te achten, dat de heer F. S. A. de Clercq, oud-resident in Ned.-Ind., die van Indische plantennamen eene bijzondere studie gemaakt heeft, ons toestond gebruik te maken van een door hem bewerkt manuscript, dat van veel grooter accuraatheid en dus van meer waarde is dan het werk van Filet, en ook eenige duizenden namen meer bevat. Onze trouwe medewerker de heer H. Veen, verrichtte de niet gemakkelijke taak dit lijvig manuscript te copiëeren, waarna het door den heer de Clercq werd gereviseerd. Het Kol. Museum houdt zich voor de toezending van lijsten van Indische plantennamen, uit verschillende deelen van den archipel, ten zeerste aanbevolen. Het is dan echter wenschelijk, dat bij elken naam òf een gedroogd takje der plant gevoegd wordt, òf verwezen worde naar andere, algemeen bekende Maleische namen. In de laatste maanden is de Indische ambtenaar met verlof, de heer H. Doeff, op het Koloniaal Museum bezig met een Index op Rumphius, die in zijn beroemd werk ruim 4000 goede plantennamen geeft, die echter door latere schrijvers dikwijls verhaspeld zijn. De heer Doeff heeft bij zijn' arbeid als model gekozen de *Index to the native and scientific names of Indian and other eastern economic plants and products* van Forbes Watson. Bij iederen naam is in dezen index de herkomst aangegeven, zoodat de „nomina nuda", waaruit

Filet's boek deels bestaat, zooveel mogelijk vermeden worden. Nog werd in het Koloniaal Museum over het onderwerp van plantennamen gearbeid door den heer H. L. Gerth van Wijk, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Middelburg, die bezig is met de vervaardiging van een nieuw woordenboek van Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche plantennamen.

De welgeslaagde poging van het Koloniaal Museum, om de zg. Oebi radja (een zwamknol, Sclerotium van eene *Lentinus*-soort) der Molukken naar Europa over te brengen en dezen hoogst belangrijken fungus, die sinds de dagen van Rumphius (1690) in vergetelheid geraakt was, hier opnieuw tot ontwikkeling te brengen [1]), is aanleiding geweest, dat wij aan de orde gesteld hebben het onderzoek der *Indische fungi*, bepaaldelijk de nuttige en schadelijke soorten. Het museum bezit eene kleine collectie, door wijlen Teysmann bijeengebracht, en thans heeft de heer Dr. A. G. Vorderman, bij wien men nimmer tevergeefs aanklopt als het een onderzoek van Indische producten geldt, de welwillendheid voor ons museum eene verzameling eetbare en giftige paddestoelen van Java bijeen te brengen. Met correspondenten, die behulpzaam willen zijn in het verzamelen van materiaal, willen wij gaarne over deze zaak in overleg treden, ook betreffende het verzamelen van Indische zeealgen. Hier zijn eenige inl. namen genoemd van zwamsoorten, die nog nader onderzocht moeten worden: Djamoer barat, tom (nila), troetjoek, boelan, terik; Koelat pala, pajong, tjampadaha, sagoe, tanah (ketrip-ketrip), sendok, tangan, api, batoe enz.

Ook onze collectie Indische voedingsmiddelen, vruchten, genotmiddelen wordt thans herzien en verwachten wij eene nieuwe verzameling door den onvermoeiden Vorderman op zijne inspectiereizen bijeengebracht. De heer A. C. H. Pleijte, sedert eenigen tijd als volontair in het museum werkzaam, is bezig met de vervaardiging van eenen nieuwen kaartcatalogus dezer afdeeling.

Bij voortduring is het Kol. Museum doende, hier te lande de belangstelling voor West-Indië te wekken en kennis aangaande deze gewesten te verspreiden. Men helpe ons echter van de kolonie uit,

[1]) Reeds in het vorig jaarverslag is vermeld, dat het aan den bekenden mycoloog Prof. Bommer gelukt was, uit onze zwamknollen der Molukken den beroemden *Lentinus Tuber regium* te kweeken. Later ontving het museum opnieuw versche zwamknollen (sclerotia) van den resident van Amboina, Baron van Hoëvell, Volgens ZHEdG. is dit merkwaardig natuurproduct thans als *Djamor hati tanah* bekend, en wordt een aftreksel, vermengd met een aftreksel van sandelhout, door de inlanders gebruikt tegen dysenterie Deze nieuwe zending is gekweekt in het botanisch instituut der universiteit te Amsterdam, onder leiding van Prof. Hugo de Vries en door diens assistent Dr. Ed. Verschaffelt. Deze cultuurproeven zijn voortreffelijk geslaagd en het Koloniaal Museum ontving dezer dagen van Dr. Verschaffelt een ontwikkelden *Lentinus* van zeldzame schoonheid, nog aan den zwamknol verbonden, alsmede eene serie praeparaten over de ontwikkeling van dezen fungus.

door flink onderzoekings- en expositie-materiaal van West-Indische producten te zenden. Een goed deel onzer collecties in de West-Indische kamer van het museum bestaat uit kleine, onvoldoende brokjes, te hooi en te gras opgedaan. Had Suriname nu eene wetenschappelijke instelling, dan zou de gelegenheid bestaan om met overleg te arbeiden aan eene goede Surinaamsche collectie, geschikt om in Nederland aan belangstellenden te worden voorgelegd. In de eerste plaats zouden wij eene degelijke productenverzameling en een flink Surinaamsch herbarium verlangen, waarin bijv. de nuttige gewassen voorkomen, die men vindt in onzen beschrijvenden W. I. catalogus van Dr. de Loos.

Wij wenschen bij deze gelegenheid nog op eene andere leemte in de koloniale collecties opmerkzaam te maken, al mede in de hoop dat er in Indië belangstellenden zullen gevonden worden, bereid te helpen. Onze verzameling van afbeeldingen over Ind. landschappen, cultures en planten is nog zeer gering, en maar al te vaak moeten wij hen, die dergelijke afbeeldingen in het museum wenschen te raadplegen, afwijzen. Zoo moesten wij nog dezer dagen een Nederl. consul teleurstellen, die goede gekleurde afbeeldingen van een takje Java- en Liberia-koffie noodig had, en een beeldhouwer, die hier naar bruikbare motieven kwam zoeken voor eene decoratie met Indische gewassen. Ook worden herhaaldelijk hier voor onderwijsdoeleinden, lezingen, tijdschriften enz. photo's in bruikleen gevraagd. Wat wij bezitten is in hoofdzaak het volgende: eene collectie aquarellen van Indische planten, destijds op last van den gouv.-gen. Pahud de Mortanges vervaardigd, voorts eenige teekeningen van Reinwardt, Soendaneesche schetsen van Holle, enz. Van photografiën bezit het museum eene groote collectie gezichten uit 's Lands Plantentuin, de fraaie opnamen van den Boeroe Boedoer, eenige zeer goede collecties photo's uit Java en Sumatra, en voorts eenige kijkjes uit andere deelen van den archipel. Negatieven van photo's over Ind. culturen bezit het museum van de heeren I. A. Maronier en A. Tschirch. Het vriendelijk verzoek wordt nu bepaaldelijk tot aquarellisten en teekenaars, alsmede aan amateur-photografen in Indië gericht, om aan het Koloniaal Museum te willen denken en iets van hun arbeid hier heen te willen zenden, waar het een nuttig gebruik vindt en onder de oogen van velen komt. Gaarne wilden wij ook later hier en elders kleine exposities uit verschillende deelen van Indië houden, evenals in dit jaar de collectie van 300 photo's uit Suriname in verschillende steden is rond gezonden, en eene tijdelijke expositie van plm. 500 Transvaalsche gezichten in het museum kon gehouden worden.

Voorts vestigen wij aan het einde van dit hoofdstuk de aandacht op eenige vragen, ons in het verslagjaar gesteld, waarvan de beantwoording nog in Oost-Indië moet gezocht worden.

Zoo werd eenige malen door medici bij ons gevraagd naar *Freyar-olie*, aanbevolen als middel tegen huidziekten. Volgens den importeur (H. Haensel te Pirna) is dit een balsem, verkregen bij het omkappen der Freyar-boomen (?) in Ned. Indië. De balsem schijnt dus te behooren tot de z.g. *wood-oils*, waarvan de bekendste is de gurjunbalsem, die uit *Dipterocarpus*-soorten vloeit. Freyarbalsem wordt aangeraden als geneesmiddel en de gerectificeerde olie, die uit den balsem verkregen wordt, als parfum voor zeep.

Ook de quaestie der afkomst van Indische *Damar-soorten* is nog aan de orde, en kan alleen door toezending van herbarium opgelost worden. De gewone Indische damarboom *Agathis Dammara*, fam. Coniferae) geeft eene hars, die geheel verschilt van de O. I. handelswaar, maar meer overeenkomt met de Australische damar of kauri gom. De hoogleeraar Wiesner ontving uit Padang een takje van „den" damarboom, echter zonder bloem en vrucht, dus niet geschikt ter determinatie; vermoedelijk was het eene *Hopea*-soort. Herhaaldelijk werd bij het museum over deze zaak geïnformeerd, maar wij bezitten geen materiaal, en houden ons ten zeerste aanbevolen voor herbarium van damar en andere harsleverende boomen.

De Engelsche pharmacognost E. M. Holmes verzocht de tusschenkomst van het museum tot het verkrijgen van materiaal van verschillende *Pogostemon*-soorten (*daoen dilem*) voor patchouly, en andere geurige Labiaten-bladeren. In het algemeen blijft de aandacht gevestigd op Indische plantendeelen, die nieuwe en afwijkende parfums, bruikbaar voor de Europeesche markt, kunnen leveren. Het is ons in de relaties met het buitenland herhaaldelijk gebleken, dat de onderzoekingen over aetherische oliën, door Dr. P. van Romburgh in den cultuurtuin van 's Lands Plantentuin in de laatste jaren ingesteld, zeer op prijs gesteld worden. Wij bezitten eene kleine collectie der door hem vervaardigde oliën.

VERZAMELINGEN VOOR HET AANSCHOUWELIJK ONDERWIJS. [1])

Sedert het vorig verslag is er door medewerking van verschillende zijden (zie hoofdst. Geschenken) wel eenige meerdere voorraad tot het samenstellen dezer verzamelingen gekomen. In veel ruimer mate nam het aantal vragen toe, zoodat gedurigen aanvoer van grondstoffen voor ons doel zeer gewenscht blijft. Gunstige

[1]) Abusievelijk werd in de toelichting bij de lijst der voorwerpen voor schoolverzamelingen, die door het Koloniaal Museum is verspreid, aangegeven dat de verzending in dichtgesoldeerde petroleumblikken kan geschieden, ook van die voorwerpen, welke op *zoutzuurhoudende spiritus* worden geconserveerd. Wil men van deze vloeistof gebruik maken, dan is het gebruik van *glazen* vaten noodwendig. Eenvoudiger is het, onvermengden spiritus

resultaten durven wij verwachten van de medewerking van den heer Kruseman, hoofd-onderwijzer in N. I. dienst, die, tijdens zijn verloftijd hier, zich met groote belangstelling op de hoogte heeft gesteld van den aard en het doel der verzamelingen en de belangen daarvan ook bij het Dept. van Onderwijs in Nederl. Indië wenschte voor te dragen. De heer Kruseman achtte het mogelijk dat een geregelde ruilzending zou plaats hebben van Nederlandsche landbouw-producten geschikt voor het aanschouwelijk onderwijs in Nederl. Indië en Nederl. Indische voortbrengselen voor het onderwijs in Nederland en zou voor ons in dien geest een schikking met het Dept. van Onderwijs in Nederl. Indië zien te treffen. Op deze wijze zou dan eindelijk den weg gevonden zijn om geregelder toezending van grondstoffen te verkrijgen.

Intusschen blijft deze afdeeling nog „noodlijdend". Eenige honderden Nederl. scholen staan nog op de lijst voor eene schoolcollectie van Indische producten, maar het kost zooveel moeite uit Indië toezending van materiaal te verkrijgen, dat nog slechts een klein gedeelte der scholen geholpen is. Toch geldt het een zaak van onmiskenbaar nationaal belang: praktische kennis te verspreiden aangaande de voortbrengselen van het grooter Nederland in de tropen. Wij zouden de correspondentie kunnen overleggen van een aantal onderwijzers, die voor hun scholen eene koloniale collectie ontvingen, en hoogelijk ingenomen zijn met dit leermiddel.

In 1895 konden slechts 6 scholen van eenigszins volledige verzamelingen worden voorzien, waartegen in dit jaar 124 nieuwe aanvragen inkwamen, en nu sedert 1 Jan. 1896 hebben zich reeds 130 nieuwe sollicitanten aangemeld! Wij meenden van ons oorspronkelijk plan, iederen aanvrager een zoo compleet mogelijke collectie te zenden, te moeten afwijken en hebben in Januari 1896 aan 25 scholen kleine collecties gezonden, die voor 't meerendeel zeer onvolledig moesten zijn. Nauwkeurig is echter boekgehouden van wat ieder dezer 25 scholen ontving, zoodat gaandeweg de collecties kunnen aangevuld worden. Een tweede maatregel die genomen werd om toch eenigszins aan het verlangen te voldoen van al die inrichtingen van onderwijs, die vooreerst nog geen verzameling zal kunnen toegezonden worden, is deze:

In April van dit jaar (1896) werden vier volledige collecties, voor tijdelijke tentoonstelling bestemd, gereed gemaakt. Per circulaire werd hiervan aan alle instellingen die nog op een collectie wachten, kennis gegeven, en verzocht ons te melden of tentoon-

---

(arak, brandspiritus) te nemen, waarbij men met petroleumblikken geen gevaar van doorlekken heeft. Het is niet noodig de blikken geheel met spiritus aantevullen: als men met de vruchten enz., elk in papier gewikkeld, het blik heeft gevuld, is toevoeging van $^1/_2$ liter spiritus voldoende, mits de latere sluiting luchtdicht zij (conservatie door alcoholdamp). Er wordt ook aangeraden, groote vruchten in zeewater over te zenden.

stelling van eene dergelijke verzameling nuttig werd geacht voor het onderwijs.

Op deze circulaire volgden 113 aanvragen uit alle oorden van het land, een getal dat nog dagelijks vermeerdert. Den 15en April werden er vier collecties verzonden als volgt:

No. 1 naar Rotterdam en verder door Zuid-Holland en Zeeland.

No. 2 naar Arnhem voor Gelderland en Brabant.

No. 3 naar Deventer voor Overijsel, Drenthe, Groningen en Friesland.

No. 4 naar Amsterdam en verder in Noord-Holland en Utrecht.

Het toezicht op de verzending aan de verschillende scholen in Amsterdam en Rotterdam werd met de meeste welwillendheid door de heeren secretarissen van den Bond van Nederlandsche onderwijzers aldaar op zich genomen. De circulatie door het overige gedeelte van ons land geschiedt zooveel mogelijk onder direct toezicht van het museum. Op deze wijze worden 160 scholen tijdelijk geholpen. Intusschen, hoezeer deze maatregel ook door H.H. onderwijzers wordt op prijs gesteld, blijft altijd toch het bezit van een eigen collectie, waarvan ieder jaar op nieuw en ten allen tijden door de leerlingen kan worden gebruik gemaakt, hoog noodig, en ons streven blijft dus bestaan, voldoende voorraad te verkrijgen om aan allen zulk eene verzameling te kunnen verschaffen. Als bijlage C volgt een overzicht van de plaatsen in ons land waar verzamelingen werden aangevraagd door één of meer inrichtingen van onderwijs.

Over de uitgave van de tweede aflevering van „Afbeeldingen betreffende koloniale voortbrengselen, voor de scholen", zie hoofdstuk Uitgaven van het Museum.

TENTOONSTELLINGEN.

Zooals reeds vermeld, werd een belangrijke collectie grondstoffen uit het museum ingezonden op de te 's-Gravenhage gehouden tentoonstelling van geneeskrachtige planten en hare producten; terwijl meer of min uitgebreide collecties ter tentoonstelling werden gezonden naar Hengelo, Arnhem, 's-Gravenhage, Utrecht, meestal tot toelichting van aldaar gehouden voordrachten over de Nederl. koloniën.

In het belang van ons museum en mede op verzoek van het tentoonstellings-comité te Lubeck, bracht Dr. Greshoff een bezoek aan de industrie-tentoonstelling, in 1895 te Lubeck gehouden. Het gelukte hem, zoowel daar als in Hamburg, eenige relaties voor het museum aan te knoopen. Een aantal voorwerpen, grootendeels uit de z.g. koloniale afdeeling der Lubeck'sche tentoonstelling, werden ons toegezegd. Door den dood van den consul G. Grupe, secretaris van het comité, zijn de latere zendingen uit Lubeck vertraagd, maar dezer dagen is toch van daar ontvangen een zeer interessante ver-

zameling grondstoffen uit Ecuador, Haïti, Venezuela enz. Met het Botanische museum te Hamburg wordt ruiling van doubletten aangevangen.

Eenige kleine tentoonstellingen werden in ons museum gehouden, voor zooverre de beschikbare ruimte zulks toeliet. Zoo werd in Maart 1895 geëxposeerd de prachtige verzameling lichtdrukken van den Boeroe-Boedoer, door de Regeering aan het Koloniaal Museum geschonken. Dr. J .F. Niermeijer te Rotterdam lichtte in eene voordracht, op 6 April '95 gehouden in de rotonde van het Paviljoen, deze afbeeldingen nader toe. In Juni werden geëxposeerd een 78-tal photografiën van gezichten in Atjeh en van typen der bevolking aldaar, destijds door generaal K. van der Heijden het museum aangeboden. Ook werden toen in de bamboe-vestibule opgesteld de photographiën van Suriname, 300 in getal, door den heer Julius E. Muller te Paramaribo vervaardigd en door Z.Exc. den Minister van Koloniën ter onzer beschikking gesteld. Deze collectie, die een zeer leerrijk overzicht van land en volk van West-Indië geeft, is later ook naar verschillende plaatsen van ons land ter expositie gezonden, o. a. naar Amsterdam, Arnhem, Alkmaar, Breda, Dordrecht, Doesburg, Deventer, 's-Gravenhage Purmerend, Sneek, Leiden, Rotterdam, voor het meerendeel bij de departementen de Nederl. Mij. t. bev. van Nijv. Door vele Departementen werd de heer J. Bakker, uit Suriname, die tijdelijk in Nederland vertoeft, uitgenoodigd de verzameling met een voordracht toe te lichten.

De collectie handelsproducten uit de Molukken, door de heeren Moreaux & Co. te Makassar ingezonden, bleef in dit jaar als afzonderlijke expositie in de 1ste vezelkamer bijeen.

Aan den ingang van het museum is thans een groote wandkast geplaatst met „Nieuwste aanwinsten van het Koloniaal Museum". Deze blijven hier eenige maanden, alvorens in de verschillende afdeelingen opgenomen te worden, ten einde meer in het bijzonder de aandacht der bezoekers te trekken, vooral van hen die vaak in het Museum komen.

In het begin van 1896 werd eene tentoonstelling betreffende de Transvaal georganiseerd, die dank zij de welwillende medewerking van verschillende inzenders, goed geslaagd is. Maar ook voor deze tentoonstelling was de ruimte, die daarvoor beschikbaar kon gesteld worden, veel te beperkt en bleek het hoe noodig een zaal, bepaald ingericht voor tijdelijke tentoonstellingen, voor onze instelling is. Deze expositie werd door 1340 personen bezocht.

UITGAVEN VAN HET MUSEUM.

Door het Koloniaal Museum werd in 1895 uitgegeven eene 2de serie afbeeldingen betreffende koloniale voortbrengselen, met 12 fraaie lichtdrukken, voorstellende: I Pinang-palm. — II Pandanen.

— III Nipa-palm. — IV Waringin. — V Muskaatvruchten. — VI Uitzoeken der muskaatnoten. — VII Notemuskaat-kombuis. — VIII Notemuskaattuin. — IX Suikerrietveld. — X Het transport van suikerriet. — XI Koffieland. — XII Tabaksveld.

Ook deze aflevering werd ten dienste van het aanschouwelijk onderwijs en alleen op aanvrage van bestuurders der scholen, verkrijgbaar gesteld tegen een vergoeding van *f* 1.50 per aflevering, als tegemoetkoming in de noodzakelijke onkosten aan deze uitgaaf verbonden.

Ook als ruilmateriaal met andere instellingen blijken deze lichtdrukken, die voor het botanisch en pharmacognostisch onderwijs zeer gezocht zijn, alleszins bruikbaar. Een derde serie is thans in bewerking.

Onze geachte medewerker Dr. K. W. van Gorkom bewerkte eene nieuwe uitgave van den beschrijvenden catalogus, afd. Suiker. Dit boekje, groot 184 blz. en door den geleerden schrijver geheel omgewerkt, kan als eene voortreffelijke beknopte handleiding gelden voor alles wat de suiker en suikerindustrie betreft.

Van het Extra-bulletin, over Nuttige Indische Planten, verscheen eene 2de aflevering, weder met de beschrijving en afbeelding van 10 planten, n.l. 1) *Rhinacanthus communis* (Treba djapan), 2) *Cassia alata* (Daoen koerap), 3) *Kleinhovia hospita* (Ketimaha), 4) *Bixa Orellana* (Kasoemba kling), 5) *Antiaris toxicaria* (Antjar ipoeh), 6) *Cerbera Odollam* (Bintaro), 7) *Moringa pterygosperma* (Kelor), 8) *Plumiera acutifolia* (Kembodja), 9) *Brucea Sumatrana* (Tambara maritja), 10) *Sarcolobus narcoticus* (Walikambing). Ook deze aflevering is zeer gunstig ontvangen.

Het Bulletin van het Koloniaal Museum werd in 1895 tweemaal uitgegeven, nl. in Maart met den inhoud: Manila hennep. — Koffiecultuur op Kandangan. — Plantaardige geneesmiddelen op Banka. — De cultuurtuin in Suriname. — Onderwijs en Koloniën. — De roeping van den Nederl. botanicus enz.; en in Juli van dat jaar, met inhoud: Verslag over het jaar 1894, met 3 Bijlagen.

In voorbereiding zijn een beschrijvende catalogus van de afd. „Vreemde Koloniën", alsmede eene nieuwe handleiding voor het verzamelen van natuurproducten in Ned. Indië ten dienste van het museum.

De heer Van Gorkom is thans bezig aan eene nieuwe, veel vermeerderde, uitgave van den beschrijvenden catalogus, afd. Kina, waarvan reeds eenige vellen zijn afgedrukt, en stelt zich voor, daarna het boekje over Thee op nieuw te bewerken. Nog verschillende andere afleveringen zullen in de eerstvolgende jaren op nieuw ter perse moeten, nl. de catalogi van Indische houtsoorten, cacao, oliën en vetten, specerijen en West-Indische producten.

Prof. Wichmann beschrijft thans onze mineralogische en geologische collectiën (*zie blz.* 29).

BEZOEK.

In 1895 werd het museum bezocht door Z.Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken; voorts door verschillende andere hooggeplaatste en belangstellende personen. Onder de buitenlandsche bezoekers, die hier voor wetenschappelijke doeleinden kwamen, noemen wij o.a. de hoogleeraren Schaer van Straatsburg, Hartwich en Schröter van Zürich, Engler van Berlijn, Maxime Cornu uit Parijs en den heer Thos. Christy van Londen. Voorts Prof. Caustier (als afgevaardigde van het Ministère des Colonies) van Parijs, Prof. Zacharias van Hamburg, Dr. Busse en Dr. Gürke van Berlijn.

Eenige inrichtingen van onderwijs, waaronder de Rijks-Landbouwschool te Wageningen, de Krijgsschool te 's Gravenhage en de Cursus te Kampen, de Kadettenschool te Haarlem en verschillende scholen van M. O., maakten herhaaldelijk gebruik van de vergunning om het museum kosteloos te bezoeken.

Het getal der bezoekers bedroeg in het geheel 4179, waarvan 989 betalenden.

Wij meenen er hier op te moeten wijzen, dat het op het bezoek van het museum nadeelig werkt dat de ingang, hoofdentree, (een nauw deurtje), zoo goed als verborgen is achter het beeld van Laokoön, dat op het Paviljoens-voorplein staat.

Op 13 Juli dezes jaars zal het 25 jaren geleden zijn, dat het Koloniaal Museum op het Paviljoen in den Hout te Haarlem, plechtig werd geopend door den heer Dr. A. Vrolik, toenmaals President der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid, in tegenwoordigheid van den Minister van Koloniën Mr. P. P. van Bosse en eene schare belangstellenden.

Het museum heeft in die jaren blijken van levensvatbaarheid gegeven. Brenge het nieuwe tijdperk ook nieuwe bloei en ontwikkeling!

Uitgebracht aan den Raad van Bestuur,
13 *Juni* 1896,
De Commissie,
J. T. CREMER, Voorzitter.
F. W. VAN EEDEN, Secretaris.

KOLONIAAL MUSEUM.

Rekening en Verantwoording over 1895.

ONTVANGSTEN.

Art.	Omschrijving		Bedrag
Art. 1.	Batig slot der rekening over 1894	*f*	2,678 38⁵
„ 2.	Bijdragen van Raadsleden en Begunstigers.	„	2,145 —
„ 3.	Bijdrage der Ned. Mij. t. b. v. Nijverheid.	„	666 66
„ 4.	Id. van Rijk, Provincie en Gemeente	„	3,800 —
„ 5.	Entréegelden en verkochte Catalogi	„	272 90
„ 6.	Gekweekte renten	„	167 88
„ 7.	Buitengewone ontvangsten	„	1,166 50
		f	10,897 32⁵

UITGAVEN.

Art.	Omschrijving		Bedrag
Art. 1.	Belegging van gelden		
„ 2.	Salarissen en weekloonen	*f*	3,305 20
„ 3.	Brandassurantie	„	101 75
„ 4.	Aankoop en onderhoud v/h. Museum	„	658 65⁵
„ 5.	Aankoop voor de boekerij	„	477 29⁵
„ 6.	Bulletin	„	1,266 45
„ 7.	Huur Paviljoen	„	33 —
„ 8.	Verwarming	„	47 15
„ 9.	Loon en onkosten kassiers	„	17 30
„ 10.	Onderzoek en proefneming	„	795 52
„ 11.	Verschillende uitgaven	„	667 67
„ 12.	Bureaukosten	„	478 30⁵
		f	7,848 29⁵
	Voordeelig saldo *)	„	3,049 03
	Totaal	*f*	10,897 32⁵

Onderzocht en vastgesteld door de Financieele Commissie in gevolge ART. 12 van het Reglement.

Namens Directeuren,
w.g. J. BOSSCHA.

Namens den Raad van Bestuur,
w.g. H. FIGEE.
P. C. ANDRÉ DE LA PORTE.

*) Het voordeelig saldo is reeds in 1894 bestemd als eene bijdrage voor den bouw van een laboratorium en blijft dezelfde bestemming behouden. Het kan dus op onze gewone uitgaven geen gunstigen invloed uitoefenen.

KOLONIAAL MUSEUM.

Begrooting van Inkomsten en Uitgaven over 1897.

ONTVANGSTEN.

Art.		Rekening 1895.	Begrooting 1897.
Art. 1.	Saldo vorige rekening......	f 2,678.38⁵	pro memorie.
„ 2.	Bijdragen Raadsleden en Begunstigers........	„ 2,145.—	f 2,600.—
„ 3.	Id. Mij. van Nijverheid..	„ 666.66⁵	„ 666.66⁵
„ 4.	Id. Rijk, Prov. en Gemeente	„ 3,800.—	„ 3,500.—
„ 5.	Entrée's en Catalogi.......	„ 272.90	„ 300.—
„ 6.	Gekweekte renten.........	„ 167.88	„ 150.—
„ 7.	Buitengewone baten.......	„ 1,166.50	„ 100.—
		f 10,897.33	f 7,316.66⁵

UITGAVEN.

Art.		Rekening 1895.	Begrooting 1897.
Art. 1.	Belegging van gelden......	f	f —
„ 2.	Salarissen en weekloonen..	„ 3,305.20	„ 4,220.—
„ 3.	Brandassurantie...........	„ 101.75	„ 150.—
„ 4.	Verbeteringen v./h. Museum.	„ 658.65⁵	„ 500.—
„ 5.	Aankoop boekerij.........	„ 477.29⁵	„ 450.—
„ 6.	Uitgaven bulletin.........	„ 1,266.45	pro memorie.
„ 7.	Aandeel huur Paviljoen....	„ 33.—	f 33.—
„ 8.	Verwarming..............	„ 47.15	„ 60.—
„ 9.	Kassiersloon..............	„ 17.30	„ 25.—
„ 10.	Onderzoek, Proefneming, Schoolverzameling.......	„ 795.52	„ 800.—
„ 11.	Bureaukosten.............	„ 478.30⁵	„ 500.—
„ 12.	Verschillende uitgaven.....	„ 667.67	„ 578.66⁵
		f 7,848.29⁵	f 7,316.66⁵

Aldus opgemaakt door de Commissie van het Koloniaal Museum.

Voor de opmaking,

w.g. S. J. VAN LIMBURG STIRUM, *Penningmeester.* *w.g.* J. T. CREMER, *Voorzitter.* *w.g.* F. W. VAN EEDEN, *Secretaris.*

Onderzocht en toegestaan door de bijzondere Commissie, bedoeld bij Art. 12 van het Reglement van het Museum.

Namens den Raad van Bestuur,
w.g. H. FIGEE.
P. C. ANDRÉ DE LA PORTE.

Namens Directeuren der Maatschappij van Nijverheid,
w.g. J. BOSSCHA.

Lijst der geschenken.

Van den Gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië: Rotan mat, Geschenk aan Z.-E. van den vorst van Kota-Waringin, Z.-O. Afd. van Borneo.

Van den Chef van het Dept. van Oorlog in Nederl,-Indië: Een monster Java-hooi en een monster Australisch-hooi, als paardenvoeder gebruikt.

Van de Deli-Maatschappij, te Amsterdam: Tabak, rijst, gambier, curcuma, cocos, pinang, rottan- en bamboesoorten, verschillende houtsoorten en vruchten op spiritus; ten dienste van de schoolverzamelingen.

Van de Billiton-Maatschappij, te 's-Gravenhage: Verzameling tinertsen, tin-schuit zooals die in den handel wordt gebracht, voorwerpen van tin gemaakt, te zamen 67 nummers.

Van de Nederl. Oliefabriek, to Delft: Een monster aardnoten.

Van de Nieuwe Afrikaansche Handels Vennootschap, te Rotterdam: copal, caoutchouc, cacao, kola, koffie, katoen, was, enz. van de Congo, Loanda, Angola en Benguela.

Van de Amsterdamsche Chinine-fabriek: Kinabasten en door inz. bereide alkaloïden, 22 nummers.

Van het Bestuur der Verzameling van Handels- en Nijverheidsartikelen, te Amsterdam: Gebrande zaden van Lupinus augustifolius, op de markt gebracht als Liberia-koffie; dezelfde zaden onbereid.

Van het Kaiserliche Gesundheitsamt, te Berlin: Monsters peper, muskaatnoot, wilde foelie uit Penang, Singapore en de Lampongsche districten; nagemaakte notemuskaat, zooals die thans in den handel wordt gebracht.

Van den heer Jhr. J. P. J. van der Does de Bye, Directeur v. d. Singkep Tin Maatschappij, te 's-Gravenhage: Monsters tinerts, wolframiet en bloktin uit den handel.

Van den directeur van 's Lands Plantentuin, te Buitenzorg: Vruchten en zaden van Hernandia sonora.

Van den heer P. van Leersum, te Lembang: Verzameling van voor kina schadelijke insecten.

Van den heer A. G. Vorderman, te Batavia: 128 Bataviasche geneesmiddelen.

Van den heer Dr. M. Greshoff, te Haarlem: Aardnotenbonbons, aardnotenkoekenmeel, katoenzaad, gerooste aardnoten, verschillende zaden uit Ceylon, kino van Eucalyptus calophylla, zaden van Pachyrrhizus angulatus, thee-tabletten enz.

Van den heer Prof. H. Wefers Bettink, te Utrecht: 4 geneeskrachtige plantendeelen uit Liberia.

Van den heer Prof. P. C. Plugge, te Groningen: Eenige zaden en vruchten uit Nederl.-Indië.

Van den heer I. D. Fransen van der Putte, te Zeist: Tafel met blad van Nederl.-Indisch hout (het blad heeft eene middenlijn van 2.10 M.)

Van den heer Joekes, te Haarlem: Artocarpus-bast en weefsel van benang en roembai, Boven Kapoeas.

Van den heer E. van Assen, te Maros, Celebes: Insecten.

Van den heer A. H. Gijsberts, te 's-Gravenhage: Pronodjiwo-zaden, (Euchresta Horsfieldii).

Van den heer S. Stibbe, te Amsterdam: Twee badjing- (eekhoorn) huiden uit Nederl.-Indië.

Van den Assistent-resident van Tjitjalengka: Model van een Soendaneesche kampong.

Van Mr. C. H. van Meurs, te Paramaribo: Herbarium van Mimusops Balata, Suriname.

Van den heer J. D. Kobus, te Soerabaja: Verzameling Sambilangs (jukversieringen), Oost-Java.

Van den heer J. C. C. W. van Nooten, te Lochem: Orthosiphon stamineus, met beschrijving, eenige ethnographische voorwerpen, twee zagen van een zaagvisch, enz.

Van den heer A. H. van Tubergen, te Haarlem: Bast van Cinchona Calisaya. (Z.-Am.)

Van den heer I. A. Maronier, te Kemanglen: 12 clichés van door inz. genomen photographiën van Indische cultuurgewassen.

Van den heer C. J. de Vogel, te Kandangan: Herbarium van koffievarieteiten en schaduwboomen, gekweekt op het koffieland Kandangan, en in koffietuinen voorkomende onkruiden. Rijpe bessen (op spiritus) van verschillende koffie-varieteiten; eenige voor de koffie schadelijke insecten.

Van den heer C. Droogleever Fortuijn, te Haarlem: Vruchten, armbanden en een slangenhuid, Nederl.-Indië.

Van den heer J. G. von Hemert, te Amsterdam: Monster Balata, Suriname.

Van den heer van Dapperen, te Trangkil: Mat en zadelkleed, gevlochten van Pandan-bladeren, Borneo.

Van den heer J. H. Menten, te Haarlem: 13 ertsen uit Borneo met nauwkeurige opgave van vindplaats.

Van den heer Prof. H. P. Wijsman, te Leiden: Bladsteel van den sagopalm, gebruikt tot het maken van kisten voor verzending van kajuput-olie.

Van den heer J. Wolterbeek, te Haarlem: Weeftoestel met kleedingstuk, Loeang (Zd. West. eil., beoosten Timor).

Van den heer J. van Moll, Modjo Kerto, Terning, Soerabaja: Verschillende monsters suiker, ten dienste van de schoolcollecties.

Van den heer Laurens, te Tandjoeng Kareng: Twee soorten bloedzuigers uit de Lampongsche districten.

Van den heer W. Ph. Matheeuwissen, te Rotterdam: Kajoe kebel.

Van den heer W. Tengbergen, te Paramaribo: Halsversiering en verdere ethnografische voorwerpen, Suriname.

Van den heer J. A. Arends, te Aruba: Tumor de Tierra.

Van den heer Julius E. Muller, te Paramaribo, door tusschenkomst van de Nederlandsche Regeering: 300 photographiën betreffende Suriname.

Van den heer J. H. Maiden, te Sydney: Herbarium van Australische planten, (155 nummers).
Zaden van den Bunya-Bunyaboom (Araucaria Bidwilli), Queensland.

Van den heer Prof. E. Heckel, te Marseille: 40 plantaardige producten uit de Fransche Koloniën.

Van den heer Léon van de Polder, te Tokio: Monsters van kleurstoffen en andere artikelen door de Japansche kunstnijverheid gebruikt (28 nummers); 25 monsters marmer uit Japan.

Van den heer Fred. Estill, te Mauritius: Mandewerk gemaakt van de bladeren van Lodoicea sechellarum. (Coco-de-mer).

Van den heer G. Lavino, te Singapore: Rameh op chemische wijze bewerkt.

Van den heer J. C. Koning, te Teheran: Producten uit Perzië, 60 nummers.

Van den heer Jhr. L. van Panhuys, te Albina: Stofgoud van de Lawa-delta; monsters gesteenten van de Marowyne.

Van den heer L. Dobbelman, te Rotterdam: Verzameling tabaksoorten uit Virginia, Maryland, Mason country, Paraguay, Java, Trebizonde.

Van de Maatschij voor Uitvoer- en Commissiehandel, te Amsterdam: Mangrove-luchtwortels (van Bruguiera eriopetala.) Indische canthariden.

Van den heer J. P. Nord Thomson, te Amsterdam: 80 soorten thee van Java, China en Ceylon.

Van de heeren Coomans & de Roock, te Rotterdam: Verschillende handelsmonsters notemuskaat; 18 monsters damar van Moko-Moko.

Van den heer H. Th. Karsen, te Amsterdam: Zeven monsters Java-thee van het land Sinagar, Preanger.

Van den heer Jb. B. Citroen, te Amsterdam: Verschillende uit tamarinde van Suriname bereide producten.

Van de heeren Griswold & Gillet, te Londen: Rameh, bewerkt volgens het Forbes-procédé.

Van den heer Thos. Christy, te Londen: Kola-extract en neo-kolatine; door inz. bereide Theïne (Caffeïne).

Bijlage B.

Aanwinsten der Boekerij.

Boeken en Kaarten, ten geschenke ontvangen in 1895.

Van Z. E. den Minister van Koloniën: Regeerings-almanak voor Nederlandsch-Indië 1895; Batavia 1895. 1e en 2de gedeelte, Naamlijst der Europeesche inwoners van het mannelijk geslacht in Nederl.-Indië, met opgave omtrent hun burgerlijken stand Batavia 1895.

A. Hartmann. Repertorium op de literatuur, betreffende de Nederlandsche Koloniën, voor zoover zij verspreid is in tijdschriften en mengelwerken, I Oost-Indië 1866—1893, II West-Indië 1840—1893, met een alphabetisch zaak- en plaatsregister; 's-Gravenhage M. Nijhoff 1895.

Dr. K. Martin. Die Fossilien von Java; Molusken, Heft 1—4; Sammlungen des Geologischen Reichs Museums in Leiden: 1 Beiträge zur Geologie Ost-Asiens und Australiens.

Dr. C. Snouck Hurgronje. Platen behoorende bij de „Atjehers".

Statistiek van den handel, de scheepvaart en de in- en uitvoerrechten in Ned.-Indië over 1894.

Staatsblad van Ned.-Indië 1895.

Koloniaal Verslag 1894—1895.

Internat. Archiv. für Ethnographie, Supplement Bnd. VII, Bnd. VIII.

Mededeelingen uit 's Lands Plantentuin, No. XIV.

Annales du Jardin botanique de Buitenzorg, vol. XII, 2e partie; XIII 1e partie.

Kaart v. Sumatra, uitgegev. door het Topogr. Bureau, Batavia 1894, schaal 1 : 1600,000.

Blad I Moeka Moeka.
„ II Goenoeng Pandan.
„ III Pasar Bantal.
„ IV Karang Poelau.
„ V Benkoelen.
„ VI Tabah Panandjoeng.
„ VII Pasar Koengkai.
„ VIII Seloema Manna.
„ IX Padang Goetjie.
„ X Bintoehan.

Kaart van Sumatra, uitgegeven door het Topogr. Bureau, Batavia 1895, schaal 1 : 80,000.

Blad V Gouv. Sumatra's Westkust, 1894, afd. Pariaman,
„ VI Idem.
„ III Idem.

Kaart van de residentie Wester-afdeeling van Borneo, schaal 1 : 200.000, Topogr. Bureau, Batavia.

Blad XIII Sanggau, 1893.
„ XXV Boengan, 1894.

Topographische kaart van het eiland Biliton, bijgewerkt tot 1894, schaal 1 : 200.000, Top. Bureau, Batavia 1894.

Van Z. E. den Minister van Marine: Catalogus van zeekaarten en gidsen van het Koninkrijk der Nederlanden en de Koloniën.
Kaart van de Noordkust van Java.
Oostervaarwater van Soerabaja 1 : 75000, 1895.

Van den Directeur van 's Lands Plantentuin, te Buitenzorg: Verslag omtrent den staat van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg over 1893, 1894.

Van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen:
1. Verhandelingen van het Genootschap. Deel XLVII, 3e stuk, Batavia 1894.
2. Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer te plaetse als over geheel Nederlants-Indië. Anno 1665. Uitg. v. h. Genootschap onder toezicht van Mr. J. A. van der Chijs, 's Gravenhage, Batavia 1894.
3. Ned.-Indisch Plakaatboek 1602–1811. XIIIe deel 1800—1803.
4. Notulen van de algemeene en bestuursvergaderingen. Dl. XXXIII.

Van het Britsch Museum, Londen: Catalogue of Hymenopterous Insects, in the collection of the British Museum. Part I—VII.
Catalogue second edition. Part 1, 1891.
" of the specimens of Neuropterous insects, in the collection of the British Museum. Part I.
Catalogue of the Coleopterous insects of Madeira, 1857.
" " " " " " the Canaries, 1864.
" " Halticidae in the collection of the British Museum. Part I, 1860,
Catalogue of Hispidae in the collection of the British Museum 1858.

Van de Trustees of the British Museum: Natural history, Descriptive Catalogue of the spiders of Burma.

Van het Ministère des Colonies, Paris: E. Raoul. Culture du Caféier.

Van de Geological and Natural History Survey of Canada: Rapport Annuel (nouvelle série) Vol. V, 1890—'91. 12ier et 2nd partie, avec des cartes, accompagnant le rapport annuel.
Catalogue of a stratigraphical collection of Canadian Rocks, prepared for the world's Columbian Exposition, Chicago 1893.
Catalogue of section I of the Museum of the geological survey, embracing the systematic collection of minerals. Wm. Hy. Pearson List of Canadian Hepaticae, Montreal 1890; John Macoun. Catalogue of Canadian Plants. Parts I—VI. Montreal 1883—1892.

Van het Department of the Interior, U. S. National Museum, Washington: Bulletin No. 25, Contributions to the natural history of the Bermuda. Vol. I.
Bulletin No. 44, Catalogue of the lepidopterous superfamily noctuidae found in Boreal-America.
Bulletin No. 42. a preliminary descriptive catalogue of the systematic collections in economic geology and metallurgy in the U. S. National Museum.
Reports of the Museum for the years 1887—1892. (1889 ontbreekt).

Bulletin No. 5, of the fishes of the Bermudas.

G, N. Lawrence, Birds of Southwestern Mexico, collected by F. L. Sumichrast for the Museum.

W. H. Dull. Instructions for collecting Mollusks and other useful hints for the conchologist.

C. V. Riley. Directions for collecting and preserving insects.

L. Stejneger. Directions for collecting reptiles and batrachians.

Ch. Bendire. Directions for collecting, preparing and preserving birds, eggs and nests.

Robert Ridgway. Directions for collecting birds.

F. H. Knowlton. Directions for collecting recent and fossil plants.

F. A. Lucas. Notes on the preparations of rough skeletons.

Van de Trustees of the Indian Museum, Calcutta: Figures and descriptions of nine species of Squillidae. Indian Museum notes, Vol. III, No. 4. 5.
A Guide to the zoological collections exhibited in the Reptile and Amphibia Gallery of the Indian Museum, Calcutta 1894.
Catalogue of the coins of the Indian Museum, Part II.

Van het Consulaat-Generaal der Nederlanden, te New-York: U. S. Department of Agriculture, Farmers Bulletin, No. 22 - 25.

Van het New-York Experiment Station: Animal Reports 1, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12; Bulletins van No. 1—81; Farmers Institute Bulletin: What the New-York Agricultural Experiments Station is doing for the farmer, an address by Dr. Peter Collier.

Van the Secretary of State in Council of India: The fauna of British India, including Ceylon and Burma, Birds, Vol. III, 1895.

Van den heer H. S. J. Maas, Ned. Consul, te Londen: Foreign office 1895, Miscellaneous series, Report on the botanical aspects of British central Africa; Greece, report on the emery districts of Naxos; Italy, report on the pumice stone industry of the Lipari islands; Teak trade in Siam.

Van de Commissie der Tentoonst. van Geneeskrachtige en nuttige planten, 's Gravenhage 1895: Catalogus der Tentoonstelling, Catalogus der collectie van A. G. Vorderman. Agnelli, Ueber die Cultur der Arzneipflanzen.

Van het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië: J. Groneman. De Garebeg's te Ngajogyakarta met photogrammen van Cephas.

Van de Ned.-Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw: P. H. van der Kemp, Handboek tot de kennis van 's lands zoutmiddel in Ned.-Indië.

Van de Royal Botanical Garden, Calcutta: Annual Report 1894—'95.

Van het „Instituto fisico-geografico nacional de Costa-Rica": Anales Tome V, 1892.

Van The Royal Society of New South Wales: Exchanges and presentations, 1894.

Van het Botanical- en Afforestation Department Hongkong: Annual Report for the year 1894.

Van the Agri-Horticultural Society of Madras: Proceedings Jan.—March '95, April—June '95, Juli—Sept. '95; The annual Meeting 1895.

Van het Royal Colonial Institute: Report of the council, to be presented to the annual meeting on February 19th 1895.

Van het Madras Government Museum: Bulletin No. 3.

Van het Agricultural Department Leeward Islands: Supplement to the Agricultural Journal of the Leeward Islands, Memorandum of work done during the years 1892—1894.

Van het Kön. Botanische Gesellschaft in Regensburg: Katalog der Bibliothek, I Nichtperiodische Schriften.

Van de Royal Botanic Gardens, Trinidad: Bulletin Vol. II, No. 1—3, Annual report for the year 1894.

Van de Ned. Zuid-Afrikaansche Spoorwegmaatschappij: Gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid der feestelijke opening van den Delagoabaaispoorweg 1895.

Van het Ministerio de instruccion publica de los Estados unidos de Venezuela: Revista de la instruction publica, Anno II, Junio de 1895, No. 27.

Organo del Ministerio de instruccion publica de los Estados unidos de Venezuela: Anno II, No. 27, Junio de 1895.

Van de Junta central de aclimatacion y perfeccionamiento industrial, Anales, Oct. 1895, No. 22.

Van de Koninklijke akademie van wetenschappen, te Stockholm:
Ångström, Primae lineae muscorum cognoscendorum, qui ad Caldas Brasilae sunt collecti I en II 1876.

C. Aurivillius. Insekter insamlade på Kamerunberget, I Coleoptera, 1886.
Idem. Die mit Oxyopisthen Thomson verwandten, Afrikanischen Gattungen der Calandriden, 1891.
Idem. Förteckning en Samling Coleoptera och Lepidoptera pån Kongo fladens område, skänkt till Riksmuseum af Löftnant Juhlen, Daunfelt, 1887.
Idem. Lepidoptera Damarensia, 1879.
P. T. Clevé. Examination of Diatoms found on the surface of the sea of Java, 1873.

Fåhraeus. Coleoptera Caffrariae, annis 1838—1845, J. A. Wahlberg collecta, 1—7, 1872.

G. Lagerheim. Ueber Desmidiaceae aus Bengalen nebst Bemerkungen ueber die geografische Verbreitung der Desmidiaceae in Asien. 1887.

A. W. Ljungman. Förteckning ofver uti Westindien af Dr. A. Goës samt Under-korvetten Josefinas expedition i Atlantiska Oceanen samlade Ophiurider, 1871.

C. O. von Porat. Myriopoda frå West- och Syd-Afrika, 1893.
Idem. Myriopoda Africae Australis in Museo Rigio Holmiensi asservata-recensuit, 1871 en '72.
Idem. Om några Myriopoder från Azorerna, 1870.

A. Nilsson. Die Afrikanischen Arten der Gattung Xyris, 1891.

O. Nordstedt. Algae aquae dulcis brasilienses, 1877.

Raupach. Fortegnelse over Stödene och Drönene som ledsagede det store Jordskjaelv poo den dansk vestindiske Oe St. Thomas den 18en November 1867.

G. O. Sars. Beskrivelse af fire Vestindiske Cumaceer opdagede af Dr. A. Goës, 1871.

H. Schött. Beiträge zur Kenntniss der Insekten-fauna von Kamerun, I Collembola, 1893.

C. Stål. Bidrag till södra Afrika's Orthoptera-fauna, 1876.

C. J. Sundevall. Foglarne på ön Portorico, efter Hjalmarsons insamlingar framställda, 1869.
Idem. Foglarn på ön St. Barthelemy, eften de af Dr. A. von Goës hemsända samlingarna bestande. 1869.

T. Thorell. Aranea nonnullae Novae Hollandiae, descriptae 1870.

H. D. J. Wallengren. Bidrag till kännedom af Fjärilfaunan på St. Barthelemy, 1871.

H. D. J Wallengren. Insecta Transvaaliensia. Bidrag till Transvaalska Republikens i Södra Afrika Insektfauna, 1875.
Idem. Bidrag till Södra Afrikas Fjärilfauna, 1872.

J. E. Zetterstedt. Några mossor från Nye Holland, 1867.

W. B. Turner. The fresh-water Algae of East India, 1892.

A. Goës. On the reticularian Rhizopoda of the Caribbean sea, 1882.

G. O. Sars. Beskrivelse af syv nye Cumaceer på Westindien og det Syd-Atlantiske Ocean, 1873.

Stål Hemiptera insularum Philippinarum, 1870.
Idem. Orthoptera nova ex Insulis Philippinis descripsit.

Van het Department of Agriculture, Brisbane: Queensland, Botany Bulletin, No. X, XI, XII.

Van het Botanical Department of Jamaica, Bulletin, Vol. II.

Van de Botanical Gardens, Cape Town: Landbouw Journaal 1895, Report of the agricultural assistant, for the year 1894.

Van J. H. Maiden, Sydney: Australian Sandarach, Useful Australian Plants, No. 17, 18.
Notes on the commercial timbers of New South Wales.

Van H. Helbing and Dr. F. W. Passmore. Essential oils: suggested pharmacopoeial requirements.

Van J. F. Duthie. Field- and Garden-crops of the North-Western Provinces and oudh, with illustrations, Part. II, Roorkee 1893.

Van Prof. G. Grupe, Lubeck: Bericht über die Verwaltung des Handelsmuseums, für das Jahr 1894.
Führer durch die Colonial Abtheilung der Deutsch-Nordischen Handels- und Industrie-Ausstellung in Lübeck 1895.
Bestimmungen für die Deutsch-Nordische Handels- und Industrie-Ausstellung zu Lübeck, 29 Juni—30 Sept. 1895.

Van Prof. Dr. C. Hartwich: Ueber Semen Cedronis, Archiv der Pharmacie. Bnd XXIII, Heft 7, 1885.
Ueber die Samenschale der Coloquinthe, Idem Bds. 220, Heft 8, 1882.
Ueber die Pigmentzellen des Cacaosamens, Idem Bnd. XXV, Heft 21, 1887.

Ueber die Fruchtschale von Juglans regia L., Idem Bnd. XXV, Heft 8, 1887.

Ueber die Meerzwiebel, Idem Bnd. XXVII, Heft 13, 1889.

Ueber den Orlean, Idem Bnd. XXVIII, Heft 8, 1890.

Ueber die Schleimzellen der Salepknollen, Idem Bnd. XXVIII, Heft 10, 1890.

Ueber eine neue Verfälschung der Senegawurzel, Idem Bd. 233, Heft 3, 1895.

Beitrag zur Kenntnis der Strophanthus und einiger mit denselben verwandter Samen.

Die bedeutung der Entdeckung von Amerika für die Drogenkunde, Berlin 1892.

Ueber die Wurzel der Richardsonia scabra.

Ueber alte deutsche Heilpflanzen, Schweiz. Wochenschrift fur Chemie und Pharmacie.

Ueber die Wurzel der Richardsonia scabra, Idem 1895, No. 31.

Ueber das Mutterkorn von Molinia coerulea Mönch, Idem 1895, No. 2.

Aus der Geschichte der Gewürze, Apotheker Zeitung 1894, No. 43, 44 und 46.

Ueber eine falsche Carthagena-Ipecacuanha, Zeitschr. des Allgem. oesterr. Apotheker Vereines, No. 8, 1894.

Bemerkungen über Ipecacuanha, Idem No. 17, 1894.

Ueber zwei falsche Chinarinden, Idem No. 29, 1894.

Ueber die Epidermis der Samenschale von Capsicum, Pharm. Post. Dec. 1894.

Ueber den Strophanthussamen.

Ueber Gerbstoffkugeln und Ligninkörper in der Nahrungsschicht der Infectoria Gallen, Berichten Deutschen Bot. Gesellschaft 1895, Bnd. III. Heft 4.

Beitrag zur Kenntnis einiger Strychnos-Drogen, Festschrift 50-jährige Stiftungsfeier des Schweiz. Apotheker Vereins, Zurich 1893.

Van Prof. Dr. R. Sadebeck: Ueber die knollenartigen Adventivbildungen auf der Blattfläche von Phegopteris sparsiflora Hook. (Sonderabdr. a. d. Berichten der Deutschen Botanischen Gesellsch, 1895, Bnd. XIII, Heft 1).

Eine kurze Berichtigung zur Frage über Nag-Kassar von Mesua ferrea. (Sep. abdr. Bot. Centralblatt No. 10, 1889).

Die parasitischen Exoasceen (Eine Monographie). A. d. Jahrbuch der Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten X, 2).

Untersuchungen über die Pilz-gattung Exoascus und durch dieselbe um Hamburg hervorgerufenen Baumkrankheiten. (A. d. Jahrbuch der wissensch. Anstalten zu Hamburg für 1883).

Die tropischen Nutzpflanzen Ostafrikas, ihre Anzucht und ihr ev. Plantagenbetrieb. (A. d. Jahrbuch der Hamburgischen wissenschaftl. Anstalten IX).

Kritische Untersuchungen über die durch Taphrina-Arten hervorgebrachten Baumkrankheiten. (A. d. Jahrbuch der Hamburgischen wissenschaftl. Anstalten VIII).

Einige neue Beobachtungen und kritische Bemerkungen über die Exoascaceae. (Sonderabdr. a. d. berichten der Deutschen Botan. Gesellschaft, 1895, Band XIII).

Ein bemerkenswerther Fall der Gabelung der Blätter des Asplenium viride Huds. (Sonderabdr. a. d. Berichten der Deutschen Bot. Gesellschaft 1894, Bnd. XII).

Beobachtungen und Untersuchungen über die Pilzvegetation in der Umgegend von Hamburg, 1881.

Beobachtungen und Bemerkungen über die durch Hemileia vastatrix verursachte Blattflecken-krankheiten der Kaffeebäume. (Sond. abdr. a. d. Forstlich-naturwissensch. Zeitschrift IV).

Dr. G. Mielke. Anatomische und physiologische Beobachtungen an den Blättern einiger Eucalyptus Arten (A. d. Jahrb. der Hamb. wissensch. Anstalten IX 2.)

Dr. F. W. Klatt. Die von E. Ule in Estado de Sta. Catharina (Brasilien) gesammelten Compositen.
Idem. Die von Frau Amalia Dietrich für das frühere Museum Godeffroy in Ost-Australien gesammelten Compositen.
Idem. Die von Dr. F. Stuhlmann und Dr. Fischer in Ost-Afrika gesammelten Compositen und Irideen.
Idem. Die von Dr. Fischer 1884 und Dr. Fr. Stuhlmann 1888/89 in Ost-Afrika gesammelten Gräser.
Idem. Berichtigungen zu einigen von C. G. Pringle in Mexiko gesammelten Compositen.

Dr. M. Lierau. Das Botanische Museum und bot. Laboratorium für Waarenkunde zu Hamburg. (Sep. Abdar. Bot. Centralblatt, Bnd. 38, 1888.)

Dr. C. Brick. Ueber Nectria cinnabarina Fr. (A. d. Hamburg. wissensch. Anstalten, X 2).
Idem. Beitrag zur Kenntnis und Unterscheidung einiger Rothölzer. (A. d. Jahr. der Hamb. wissensch. Anstalten VI. 1889.)

Dr. A. Voigt. Localisirung des ätherischen Oeles in den Geweben der Allium-Arten. (A. d. Jahrb. der Hamb. wissensch. Anstalten, VI, 1889.)
Berichte über die Sitzungen der Gesellschaft für Botanik zu Hamburg, Heft I—IV.

Van Prof. Dr. A. Tschirch, te Bern: O. Chimani. Untersuchungen über Bau und Anordnung der Milchröhren unter besonderer Berücksichtigung der Guttapercha und Kautschuk liefernden Pflanzen.

A. Conrady. Ueber das Galbanumharz.

K. Th. Hallström. Vergleichend-anatomische Studien über die Samen der Myristicaceen und ihre Arillen.

M. Hohenadel. Ueber das Sagapen.

P. R. Liechti. Ueber das Mangostin.

F. Lüdy. Studien über die Sumatrabenzoë und ihre Entstehung.
Idem. Studien über die Siambenzoë.
Idem. Ueber die Handelssorten der Benzoë und ihre Verwertung.

H. Luz. Ueber das Ammoniacum,

J. A. Mjöen. Beiträge zur mikroskopischen Kenntnis des Opiums.
Idem. Zur spectroskopischen Kenntnis der Mutterkornfarbstoffe.

P. Oberländer. Ueber den Tolubalsam.

O. A. Oesterle. Anilin Farbstoffe als Antiseptica.
Idem. Ueber Guttapercha.

E. Ritsert. Untersuchungen über das Ranzig werden der Fette.

W. Sieck. Die schizolysigenen Sekretbehälter, vornehmlich tropischer Heilpflanzen.
W. Sieck. Die schizolysigenen Sekrëtbehälter.

H. Trog. Studien über den Perubalsam und seine Entstehung.

A. Tschirch. Die Anatomie und den Einrollungs-mechanismus einiger Gräser.
Idem. Das Espartogras, Stipa tenacissima.
Idem. Verdorbene Vanille.
Idem. Ueber die Wurzelknöllchen der Leguminosen.
Idem. Ueber die Inhaltstoffe der Zellen des Arillus von Myristica fragrans Houtt.
Idem. und J. Holfert. Ueber das Süssholz.
Idem und F. Lüdtke. Ueber Ipecacuanha.
Idem. Contributions à l'étude physiologique et biologique des graines.
Idem. Der Anbau der Arzneigewächse in Deutschland.
Idem. Strychnos nux vomica.
Idem. Ueber durch Astegopteryx, eine neue Aphidengattung, erzeugte Zoocecidiën auf Styrax Benzoin Dryand.
Idem. Ueber die photografische Aufnahme botanischer Objekte in den Tropen.
Idem. Der Javanische Urwald.
Idem. Ueber Sereh, die wichtigste aller Krankheiten des Zuckerrohrs in Java.
Idem. Ueber die Bildung von Phlobaphenen.
Idem. Ueber das Trichosanthin und das Thallochlor.
Idem. Darf man Nahrungs- und Genussmittel färben und womit?
Idem. Ueber den Ort der Oel, bezw. Harzbildung bei den schizogenen Secretbehältern.
Idem. Die Photographie im Dienste von Kunst und Wissenschaft.
Idem. Ist Thuya ein Abortivum?
Idem. Ueber Secrete und Secretbildung.
Idem. Die Keimungsgeschichte von Myristica fragrans Houtt.
Idem. Das „sogenannte" natürliche System der neueren Arzneimittel.
Idem. Weitere Mitteilungen über das Kupfer vom Standpunkte der Toxikologie.
Idem. Ueber die Keimung von Myristica fragrans Houtt.
Idem. Arrowroot.
Idem. Arzneipflanzen.
Idem. Ueber das Jodtrichlorid.

H. Walliczek. Studien über die Membranschleime der vegetativen Organe offizineller Pflanzen.

Wegmüller. Ueber die Methoden zur Bestimmung der Gesammtalkaloide in den Chinarinden.

A. Baur. Weiteres über Sandsteinanalysen.
Idem. Ueber das Burseraceen Opoponax.

G. Bider. Ueber das spectroskopische Verhalten des Blutes nach Aufnahme von schädlichen Gasen und eine Methode diese Veränderungen für gerichtliche Zwecke objectiv zur Darstellung zu bringen.

Otto Chimani. Untersuchungen über Bau und Anordnung der Milchröhren mit besonderer Berücksichtigung der Guttapercha und Kautschuk liefernden Pflanzen.

Van wijlen Prof. Dr. F. A. Flückiger. Zur Geschichte der Kola.
Idem. Gummi der Acacia Farnesiana.
Idem. Zur Kenntnis des Chinoidins.
Idem. Ueber die Verbreitung der Alkaloide in den Strychnos Arten.
Idem. Australische Manna.
Idem. Dragon's blood.

Van Prof. Dr. A. Engler, Berlin. Notizblatt des Königl. Botanischen Gartens und Museums zu Berlin, No. 1; Appendix 1.

Idem. Uber die Verwerthung Anatomischer Merkmale bei der systematischen Gliederung der Icacinaceae, mit Tafel. (Sitzungsberichte der Konigl. Preussischen Akademie von Wissenschaften, Berlin 1893.)

Idem. Ueber Amphicarpie, bei Fleurya podocarpa Wedd., nebst einigen allgemeinen Bermerkungen über die Erscheinung der Amphicarpie und Geocarpie. Mit einer Tafel. (Sitzungsberichte, als boven, Berlin 1895.)

A. Dewèvre. Les caoutchoucs Africains. Étude monografique des lianes du genre Landolphia.

F. Körnicke. Die hauptsächlichsten Formen des Saatgerste in oeconomisch botan. Garten der Kön. landw.schaftl. Academie, Poppelsdorf.

L. J. F. E. van Ende. Particuliere armenzorg in verband met bestrijding van het pauperisme.

Dr. Otto Kuntze. Geogenetische Beiträge, Leipzig 1895.

Feestbundel van Taal-, Letter-, Geschied- en Aardrijkskundige bijdragen, ter gelegenheid van zijn tachtigsten geboortedag aan Dr. P. J. Veth, Leiden 1894.

Dr. E. Heckel. Monographie der Globularien.

H. A. Nicholls & E. Raoul. Petit traité d'agriculture tropicale.

Dr. C. Schröter und Dr. F. G. Stebler. Die besten Futterpflanzen. II. Theil.

Dr. A. Dewèvre. Liste de plantes récoltées au Congo et au Nyassaland. (Extr. Compte rendu de la Soc. roy. de Bot. de Belgique).

Idem. La récolte des produits végétaux au Congo, recommandations aux voyageurs. (Extr. du Bull. de la Soc. roy. belge de Géographie 1895).

Dr. W. Busse. Einige Ergebnisse neuerer Forschungen über Heil- und Giftpflanzen.

Idem. Ueber Gewürze. II Muskatnüsse, (Afdr. Arbeiten aus d. K. Gesundheitsamte, 1895).

Die Geschäft- und Fabrikstätten von Schimmel und Co. Leipzig—Prag, und Fritzsche Brothers New-York Garfield im Jahre 1893. Mit Text von Prof. Dr. F. A. Flückiger, Bern.

Dr. Wilhelm Hein. Zur Entwicklungsgeschichte des Ornamentes bei den Dajaks. Annales des Kon. Kais. Naturhist. Hofmuseums Wien, Bnd. X, heft. 2.

Ein Beitrag zur Verwendung der Menschen-Gestalt in Dajakischen Flechtwerken. Overdr. Veth's Feestbundel.

J. Grisard. Du Jute, de sa culture et de son acclimatation dans nos colonies. (Overdr. Revue des sciences naturelles appliquées 1894).

P. W. A. van Spall. Rapport omtrent hetgeen er van regeeringswege kan worden gedaan om langs het geheele Noorderstrand, waar daarvoor de gelegenheid bestaat, het aanleggen van vischvijvers te bevorderen. Batavia 1864.

A. G. Vorderman. Les oiseaux de Sumatra et leur présence dans les îles avoisinantes. (Overdruk uit het Natuurk. Tijdschr. voor Nederl.-Indië) Batavia 1889.

B. van Leer. Nieuw Zuid-Wales. Vooruitgang en hulpbronnen. Uitgegeven op last der Commissie van de Internationale Tentoonst., Amsterdam 1883.

George Collens Levey. Korte beschrijving der Kolonie Victoria, uit het Engelsch vertaald door J. G. Hoogklimmer. Melbourne 1883.
De Republiek Oriëntal del Uruguay, op de Amsterd. Tentoonstelling 1883.
Führer durch das Naturhistorische Museum zu Hamburg.
Tijdschrift voor Land- en Tuinbouw en Boschcultuur in Ned.-Oost-Indië. 1885, N°. 1, 5, 8; 1886, N°. 1, 4, 5, 8; 1887, N°. 10, 11, 12.

Dr. M. Greshoff. De tuinen van Funchal. Botanische herinneringen aan het eiland Madeira. (Album der Natuur, 1895.)

Dr. J. G. Boerlage. Bijdrage tot de kennis der hout-anatomie. Academisch proefschrift. Leiden, S. C. van Doesburgh, 1875.
Idem. Botanische Litteratuur van Ned.-Indië.
Idem. Botanische Tuin. (Encyclopaedie van Ned.-Indië. 1895.)
Idem. Sur l'Indovethia. nouveau genre de Violacées de l'Archipel Malais. (Veth's Feestbundel 1894.)
Idem. Sur Rouchenia Griffithiana Planch., als boven.

Prof. Hugo de Vries. De proefstations voor suikerriet op Java. (Overdruk „Gids", 1895.)

P. van Leersum. Invloed van kunstmatige droging op het alcaloïde gehalte van Cinchona succirubra-bast.
Idem. Kinologische studiën, VIII. (Overdr. Natuurkundig Tijdschrift, dl. LIV.).

C. E. Destree. Giftige visschen. (Overdr. uit „de Natuur" 1895, afl. 2)

Prof. J. W. Moll. Observations sur la caryocinèse chez les Spirogyra. (Extr. des Arch. Neerl., T. XXVIII.)

Dr. H. J. Calkoen. Het kweeken en het gebruik van den Pisang of Banaan in Amerika. (Overdr. uit „de Natuur" 1895.)

R. Fennema. Kort bericht over de uitbarsting van den vulkaan Galoenggoeng op den 18en en 19en October 1894. (Overdr. Javasche Courant.).

J. H. Krelage. Tuinbouwonderwijs van Rijkswege. (Overdr. Tijdschrift voor Tuinbouw, dl. 1.)

J. C. Costerus and J. J. Smith Jr. Teratology studied in the tropics. (Extr. Ann. de Buitenzorg, vol. XIII.)

A. E. J. Bruinsma. Open brief aan den heer J. H. W. Cordes en aanteekeningen op het artikel „het Boschwezen in N.-Indië", in de Ind. Gids, Dec. 1894.

P. C. T. Snellen, Rotterdam. Aanteekeningen over exotische lepidoptera rhopalocera. (Overdr. Tijdschr. Entomologie Dl. XXXVIII.)
Iets omtrent de eerste toestanden van Castnia therapon Kollar. (Overdr. Tijdschr. Entomologie XXXVIII.)
Papilio Vordermani (nox. spec.) (Overdr. Idem Dl, XXXVII.)
Notice sur les lépidoptères des îles Natuna. (Overdr. Notes from the Leyden Museum. Vol. XVII.)
Verzeichniss der Lepidoptera Heterocera von Dr. B. Hagen, gesammelt in Deli.
Boekaankondiging: A handbook to the order Lepidoptera by W. F. Kirby, F. L. S., F. E. S. Part. I Butterflies. Vol. I.

A. G. Vorderman. Lombok Vogels. (Overdr. Nat. Nijdschr., T.-I. 1895.)
Idem. Klapper- en Malindjo-Cultuur in Bantam. (Overdr. Teysm. '95.)
Idem. Bijdrage tot de kennis der Avifauna van het eiland Noordwachter (Java-Zee.) (Nat. Tijdschr. 1890).

De transmigratie en signaturenleer in de Javaansche geneeskunde. (Overdr. Feestbundel aan Prof. Veth.)

Sasaksche Woordenlijst. (Overdr. Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde. Dl. XXXVIII.)

Castoroliefabricage op Java. (Overdr. Teysmannia V°. Jrg.)

Lampongs Vogels II. (Overdr. Natuurk. Tijdschr. v. Indië. Dl. V.)

Over het voorkomen van Trapa quadrispinosa Roxb. en Trapa bicornis Lin. f. als voedselgewassen in de rawah's der Bataviasche ommelanden.

De cultuur van Mendong (Fimbristylis globulosa Kunth) in Bagelen.

Van Jhr. L. C. van Panhuys, Albina. Eenige nummers van „Cours d'agriculture de la Guyane française".

N. Wing Easton. Diamanten in Landak, hun voorkomen en ontginbaarheid. (Overdr. Javasche Courant 1895.)

K. W. van Gorkom. De Suikercrisis. (Overdr. Indische Mercuur 1895.)

S. H. Koorders en Dr. Th. Valeton. Bijdrage No. 1 tot de kennis der Boomsoorten van Java, 1894. (Mededeelingen uit 's Lands Plantentuin No, XI.

Bijdrage No. 2, tot de kennis der boomsoorten van Java. (Mededeelingen uit 's Lands Plantentuin No. XIV.)

J. L. van Gennep. De hoogvlakte van het Janggebergte op Java, de meest geschikte plaats voor de oprichting van een sanatorium, een krankzinnigen gesticht en een Europeesche landbouwkolonie.

F. Michotte. Traité scientifique et industriel des plantes textiles. Supplément du Tome III, l'Ortie.

C. E. van Kesteren. De 4 à 5 pCt. rente van de Britsch-Indische irrigatiewerken.

Van den heer F. W. Westerouen van Meeteren: N. P. v. d. Berg, The financial and economical condition of Netherlands India since 1870 and the effect of the present currency system.

Van den heer J. H. de Bussy: H. Zondervan. Bangka en zijne bewoners.

Handelsmuseums in België, Duitschland, Oostenrijk, Hongarije, Engeland en Zwitserland.

Cultures in Ned. Oost-Indië, overgenomen en bijeenverzameld uit het Koloniaal Verslag 1894.

Van de Ned. Oliefabriek: De aardnoot en de aardnoten-olie.

Van de Kon. Ned. Maatschappij tot Exploitatie van Petroleum-Bronnen in Ned.-Indië: Nieuwe aanvoer van Langkatsche Petroleum.

Van Dr J. Koppeschaar, Malang: Fotografie Gebeeldhouwde deuren van ijzerhout, gered uit de puinhoopen van Mataram, Lombok 1894.

Van den Directeur der Bosch-exploitatie Tanah Djampea:
3 photographiën: 1. Bajangboom, 2. Lianengroei, 3. Canarium sp.

Van Reinier D. Verbeek. Cijnsheffing bij Mijnconcessies: Eenige beschouwingen op het gebied van het mijnrecht.

Dr. P. van Romburgh en C. E. F. J. Lohmann. Tweede verslag over de onderzoekingen betreffende op Java gecultiveerde theeën.

J. W. Moll. De granula van Altmann, voorgedragen in de 2e sectie voor natuurlijke historie en biologie van het 5e Ned. Nat. en Geneesk. Congres.

Van den heer H. W. Groll, Haarlem. Kopy van een kaart van Ned.-Indië, aantoonende het gebruik dat door Nederland van de Koloniën gemaakt wordt.

Aangekocht, (deels antiquarisch.)

Planten (H. O. W.) en Wertheim (J. J. M.) Verslagen van de wetenschappelijke opnemingen en onderzoekingen op de Key-eilanden gedurende de jaren 1889 en 1890, in opdracht van het K. Nederl. Aardr. Genootschap. Leiden 1893.

J. A. Petersen. Pferde, Pferdezucht und Sport in Ost-Indiën. Neudamm 1894.

L. E. Andès. Das Konserviren von Thierbälgen, von Pflanzen und allen Natur- und Kunstprodukten. Weenen 1894.

Paul Langhaus. Deutsche Kolonial Atlas. Gotha 1892.

James Rodway. In the Guyana Forest, Studies of nature in relation to the struggle for life. London 1894

H. Schenk. Beitraege zur Biologie und Anatomie der Lianen. Jena 1892.

R. Ingham Clark. A few notes on Varnishes and Fossil resins, London.

Prof. Ed. Hanausek. Erdmann-König's Grundriss der allgemeinen Warenkunde, Leipzig 1895.

Lacroix-Danliard. Le poil des animaux et les fourures. Paris 1892.
Idem. La plume des oiseaux. Paris 1891.

Prell. Schetsen uit het Indische Soldatenleven. Amsterdam 1893.

A. Delteil. La Vanille, sa culture et sa préparation. Paris 1884.

Prof. Dr. L. Lewin. Die Pfeilgifte. Historische und experimentelle Untersuchungen. Berlin 1894.

G. Karsten. Ueber die Mangrove Vegetation im Malayischen Archipel. Bibliotheca botanica. Heft 22.

K. Martin. Bericht über eine Reise nach Niederländisch West-Indien und darauf gegründete Studien. I. Land und Leute. II. Geologie.

Prof. P. J. Veth. Java, geographisch, ethnologisch, historisch. Tweede druk, bewerkt door J. F. Snelleman en J. F. Niermeyer. Haarlem, de Erven F. Bohn, 1895.

Tijdschrift over Plantenziekten onder Red. van Dr. J. Ritzema Bos en G. Staes, 1e Jrg.

J. W. Yzerman. Dwars door Sumatra, 1895.

Gustave Heuzé. Les plantes industrielles. 3 édition. Tome 1 et II

Tijdschrift voor Entomologie, Lepidoptera, Coleoptera, Diptera.

Th. Seeligmann, G. Lamy Torrilhon. Le caoutchouc et la gutta percha. Paris 1896.

J. Costantin. Atlas des Champignons comestibles et vénéneux.

E. Serth. Handels- und Productenkarte der Erde. Neu bearbeitet von O. Meinke.

Kiepert's grosser Hand-Atlas, 3e Auflage, 1896.

Kaartje van Lombok, schaal 1:250.000, met schets van het oorlogsterrein op Lombok, schaal 1:100.000.

Aanvulling van incompleet Natuurkundig Tijdschrift voor Ned-Indië en Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

G. E. Rumphius. d'Ambonsche Rariteitkamer of een beschrijving van allerhande schaalvisschen, benevens de voornaamste hoorntjes en schulpen, alsook sommige mineraalen, gesteenten, enz.

Verslag van het Laboratorium voor pathologie te Weltevreden, 1889—1893.

Tijdschrift voor inlandsche Geneeskundigen, 1e Jrg. 1893 (No. 1—6), 1894 (No. 1, 2 en 5).

A. Grisebach. Die Vegetation der Erde, Ein Abriss der vergleichende Geographie der Pflanzen, 1e, IIe Band, 1872.

R. Schomburgk. Reisen in British Guiana 1840—1844. Dl. I, II, III.

Corn. de Groot. Herinneringen aan Blitong, 's Gravenhage 1887.

Verslagen en Catalogi.

Verslagen van het Mijnwezen 1894.

Van de Steenkolen-Maatschappij „Oost Borneo": Verslag 1894.

Verslagen omtrent 's rijks verzamelingen van Geschiedenis en Kunst, XVI, 1893—1894.

Verslag der Werkzaamheden van het Rijkslandbouw-proefstation te Goes over 1894.

Deli Spoorweg Maatschappij, te Amsterdam: 12 Jaarverslag 1894.

Ned.-Indische Handelsbank: Verslag boekjaar 1894.

Koninklijke Bibliotheek: Verslag 1894.

Verslag omtrent de Gouvernements kina-onderneming in de Preanger Regentschappen over 1893, 1894.

Deutsche Kolonialgesellschaft, Jahresbericht 1894.

Bijvoegsel Ind. Mercuur 2 Mrt. 1895, Algemeene staat van koffie-, thee, rijst en specerijen 1885—1894.

Soekaboemische Landbouw-Vereeniging, Notulen 20 Nov. 1894, 14 Oct. 1895. Jaarverslag 1894.

Javasche Bosch-Exploitatie Maatschappij, voorheen P. Buwalda & Co.: Verslag over het eerste boekjaar 1894.

Soerabayasche Bank- en Handelsvereeniging, Verslag over het boekjaar 1894.

Bericht von Schimmel & Co., Leipzig, April 1895, Oct. 1895.

Idem. Semi-annual report, April 1895, Oct. 1895.

Gehe & Co., Dresden: Verzeichniss neuerer Heilmittel mit kurzen Bemerkungen über Herkommen, Zusammensetzung und Wirkung, April 1895,
Preisliste von Chemicalien und Drogen, April 1895, Sept. 1895.
Handelsbericht April 1895, Sept. 1895.

G. de Vries & Zonen: Overzicht van den handel te Amsterdam in drogerijen, fijne werkhouten en aanverwante artikelen gedurende het jaar 1894.

Indisch Genootschap: Verslag der vergaderingen in 1895.

Aardrijkskundig Genootschap: Verslag over jaar 1894, Reglement 1895.

Van de heeren Hoyman en Schuurman. Amsterdam: Vracht- en Scheepsberichten over 1895.

Tijdschriften ten geschenke en in ruil ontvangen.

Jaarboek van het Mijnwezen in Nederl. Oost-Indië, 23ste jaargang 1894. Wetenschappelijk gedeelte.

Regenwaarnemingen in Nederlandsch-Indië, 15de jaargang 1893. Batavia Landsdrukkerij 1894.

Observations made at the magnetical and meteorological observatory at Batavia. Published bij order of the Government of Netherlands India under the direction of Dr. J. P. van der Stok. Vol. 26, 1893, Batavia, printed at the Government printing office 1894.

Ned. Maatsch. t. b. v. Nijverheid. Jaargang 1895.

Tijdschr. v. h. Koninkl. Instituut van Ingenieurs. Afd. Nederl. Indië, 6e Volgreeks, Deel I.

Vereeniging ter bevordering der Geneeskundige Wetenschappen in Ned. Indië, Deel XXXV.

Koninklijk Nederl. Aardrijksk. Genootschap 2e Serie, Deel XII.

Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, 16e Volgreeks, Deel I.

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, Deel L, 1o st.

Notulen v. d. Algemeene en Bestuursvergaderingen, Dl. XXXIV, 1895.

Tijdschrift v. Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, Deel XXXVIII.

Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, Deel L.

Koninklijke Natuurkundige Vereeniging in Nederlandsch-Indië, 10e Serie, Deel III.

Tijdschrift voor Tuinbouw, 1895.

Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën. Notulen der Bestuursvergaderingen, 1895. Bulletin No. 17.

Teysmannia, Deel V, 1895.

De Indische Mercuur, 1895.

Tijdschrift voor Binnenlandsch Bestuur, 11e deel.

Deli Courant, 1895.

Suriname, Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad, 1895.

Soekaboemische Landbouwvereeniging. Notulen der Vergaderingen, 1895.

Archief voor de Java suikerindustrie, 1895.

Proefstation West-Java No. 17—21, Verslag.

„ Oost-Java, Nieuwe Serie. No. 13—18.

Société Académique indo-chinoise, Bulletin Tome I, 1877—1878: deuxième serie, tome I 1881, deuxième serie, tome II, 1882—1883.

Société d'études coloniales Bruxelles. Bulletin 1894 en 1895.

Revue coloniale 1e année 1895.

Annales de la faculté des sciences de Marseille, Tome IV, fasc. 1, 2, 3.

Société nationale d' Acclimation, Paris, Bulletin 1895.

The British Trade Journal 1895.

The India Rubber and Gutta-Percha Electrical Trades Journal. Vol. XI.

The Chemist and Druggist. Vol XLI.

American Philosophical Society, Philadelphia. Proceedings. Vol. XXXII, XXXIV.

Royal Colonial Institute. Vol. XXVI.

Royal Society of New South Wales, Journal and Proceedings. Vol XXVIII.

Chemist and Druggist of Australasia. Vol. X.

Society of Arts, London. Vol. XLIII. Index to Vol. XXI—XL.

Pharmaceutical Society of Great Britain. Vol. LI, LII, 1895.

Royal Gardens Kew. Bulletin of miscellaneous information, 1895

Imperial Institute Journal. Vol. I.

Agricultural Gazette of New South Wales. Vol. II—V.

The agricultural Ledger, 1894, 1895.

Pharmaceut. Gesellschaft Berlin. Berichte. Jrg. IV, V.

K. K. Oesterr. Handels-Museum in Wien, 9e jaargang, 1e und 2e semester.

Deutsche Colonial Gesellschaft, Neue Folge, 8e Jaargang.

Oesterreichische Monatschrift für den Orient, 1895.

Verhandlungen des naturhistorischen Vereins der preussischen Rheinlande, Westfalens und des Reg. Bezirks Osnabrück. 50 Jahrgang. Herausgegeben van Dr. Ph. Bertkau. Met 3 Tafeln. Bonn 1894.

Institut Grand Ducal de Luxembourg. Publications Tome XXIII.

Ministerio di Agricoltura, Industria e Commercio, Roma, Bolettino di Notizie agrarie 1895.

Bollettino ufficiale per l'Amministrazione forestale Italiana. 1895.

Bollettino di Notizie agrarie: Campagna serica del 1895.

Bollettino di Norizie agrarie: Notizie di Statistica agraria, 1895.

Aangekochte Tijdschriften en Bladen.

The Tropical Agriculturist, monthly record of information for planters. Colombo 1894—1895.

De Indische Gids, Staat- en Letterkundig Maandschrift. Jaargang 1895.

Timehri, Being the Journal of the Royal Agricultural and Commercial Society of British Guiana, No 26, 27.

Waarenpreisliste, herausgegeben von Laurens Brauer auf Veranlassung des Handelskammers, Hamburg 1895.

P. A. v. d. Lith en A. J. Spaan. Encyclopaedie van Ned.-Indië. Met medewerking van verschillende geleerden. 's Grav., Leiden, M. Nijhoff, E. J. Brill.

Nature, weekly illustrated Journal of Science.

Botanisches Centralblatt, 1895.

Bijlage C.

Overzicht der aanvragen en verzending van verzamelingen voor het aanschouwelijk Onderwijs.

NAAM DER GEMEENTE.	Aantal aanvragers.	Aantal gezonden verzamelingen.	Wandelcollecties.
Noord-Holland.			
Alkmaar	1	—	—
Amsterdam	62	8	13
Assendelft	1	—	—
Baarn	1	—	—
Barsingerhorn	1	—	1
Enkhuizen	1	—	1
Haarlem	3	—	—
Haarlemmermeer	2	1	—
Hoorn	1	1	—
Huizen	1	—	—
Marken	1	—	—
Middelie	1	—	—
Wognum	—	—	1
Zaandam	4	—	1
Zaandijk	—	—	1
Zuid-Holland.			
Abbenbroek	3	1	—
Bleiswijk	3	1	—
Bodegraven	—	—	—
Brielle	3	—	—
Charlois	3	—	—
Dordrecht	1	—	—
Delft	6	—	—
Gouda	2	—	—
's Gravendeel	1	—	—
's Gravenland	1	—	—
's Gravenhage	19	3	3
Greup	1	—	—
Katendrecht	1	1	—
Katwijk	1	—	—
Kinderdijk	1	—	1
Leiden	5	2	1
Leidschendam	2	—	1
Lekkerkerk	2	1	1
Maasdam	1	—	—
Middelharnis	1	—	—
Naaldwijk	1	—	1
Noordwijk binnen	1	—	—
Noordwijk buiten	1	1	—
Oud-Alblas	1	—	—

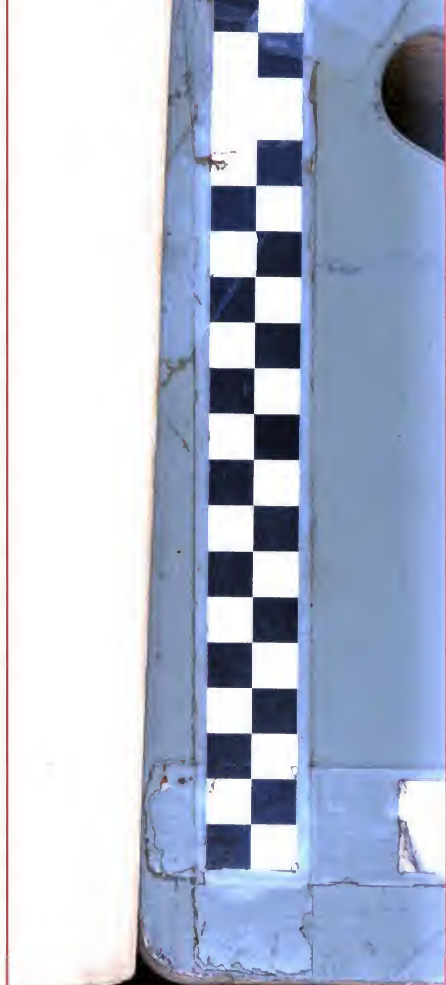
NAAM DER GEMEENTE.	Aantal aanvragers.	Aantal gezonden verzamelingen.	Wandelcollecties.
Ridderkerk	1	—	—
Rotterdam	20	—	3
Scheveningen	6	2	1
Schiedam	1	1	—
Schoonhoven	1	—	—
Schoonrewoerd	1	—	—
Sliedrecht	3	—	1
Stellendam	1	—	1
Vlaardingen	1	—	1
Wassenaar	1	—	1
Zwartewaal	1	—	—
Utrecht.			
Amersfoort	1	—	—
Breukelen	1	—	1
Rhenen	1	—	1
Utrecht	11	2	2
Wijk bij Duurstede	4	—	2
Zeist	2	1	—
Gelderland.			
Arnhem	11	1	3
Culemborg	3	1	—
Deil	1	—	1
Doesburg	1	—	—
Doetichem	1	—	—
Eerbeek	1	—	1
Eibergen	1	—	1
Halle	1	—	1
Hattum	2	—	1
Laren	2	—	—
Nunspeet	2	1	—
Nijmegen	4	1	1
Oldebroek	1	1	—
Renkum	1	1	—
Schaarsbergen	2	—	2
Tiel	1	—	—
Varsseveld	2	—	1
Wageningen	2	1	—
Winterswijk	2	—	1
Zetten	1	—	—
Zutfen	1	—	—

NAAM DER GEMEENTE.	Aantal aanvragers.	Aantal gezonden verzamelingen.	Wandelcollecties.
Overijsel.			
Almelo	2	1	—
Dedemsvaart	2	—	1
Denekamp	1	—	—
Deventer	6	1	2
Enschedé	8	1	1
Genemuiden	1	—	—
Goor	1	1	—
Hengeloo	2	2	—
Hengforden	2	1	—
Nijverdal	1	—	1
Oldenzaal	1	—	—
Olst	2	—	1
Rijsen	1	—	—
Steenwijk	1	—	—
Urk	1	1	—
Vroomshoop	1	—	—
Wijhe	1	—	—
Zwolle	4	1	1
Drenthe.			
Assen	1	—	1
Meppel	2	1	—
Peize	1	—	1
Groningen.			
Bedum	2	—	2
Enumatil	1	—	1
Groningen	16	—	5
Haren	3	—	1
Oostwald	3	—	2
Sappemeer	1	—	—
Scheemda	2	—	1
Ulrum	1	—	—
Usquert	1	—	—
Veendam	2	—	1
Warfum	2	1	—
Westernuland	1	—	—
Westerbroek	1	—	—
Winschoten	2	1	—
Zuidwending	2	—	1
Zuidwolde	2	—	—
Friesland.			
Beetsterzwaag	2	1	—
Berlikum	1	—	—
Broek	1	—	—
Drachten	2	1	—
Franeker	1	—	—
Gorredijk	2	1	—
Harlingen	2	—	1
Kollum	1	—	—
Langezwaag	2	—	1
Leeuwarden	6	—	2
Ringsumageest	1	—	—
Stiens	1	—	1
Ternaard	2	—	—
Ylst	1	—	1
Wirdum	1	—	—
Zeeland.			
Biggekerke	1	—	—
Cadzand	2	—	1
Dreischor	1	—	—
Goes	2	—	1
Groede	1	—	—
Kolijnsplaat	2	—	1
Kruiningen	2	—	1
St. Laurens en Omstr.	17	—	17
Middelburg	3	1	—
Oost Kapelle	1	—	—
Ovezande en Omstr.	9	—	9
Sluis	1	—	—
Tholen	1	—	—
Noord-Brabant.			
Bergen op Zoom	1		—
Breda	3	—	—
Eindhoven	2	1	—
Grave	3	—	1
Griensteen Asten	1	—	—
's Hertogenbosch	2	—	1
Loon op Zand	1	—	1
Nuland	1	—	1
Oudenbosch	2	—	1
Prinsenhage	1	—	—
Raamsdonk	2	—	1
Raamsdonkveer	1	—	—
Roosendaal	3	—	1
Tilburg	2	—	1
Valkenswaard	1	—	—
Woensel	1	—	—
Wouw	2	—	1
Limburg.			
Echt	2	—	1
Heijthuizen	2	—	—
Maastricht	1	—	—
Reuven	1	—	1
Steijl Tegelen	1	—	1

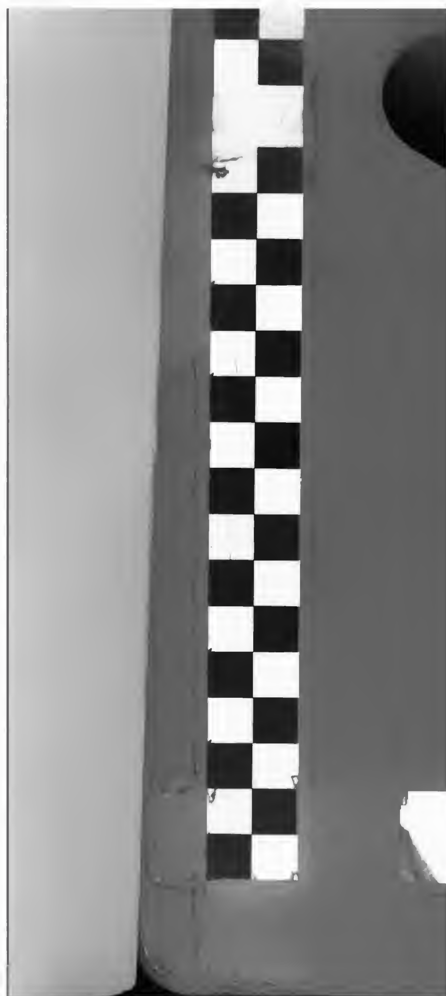

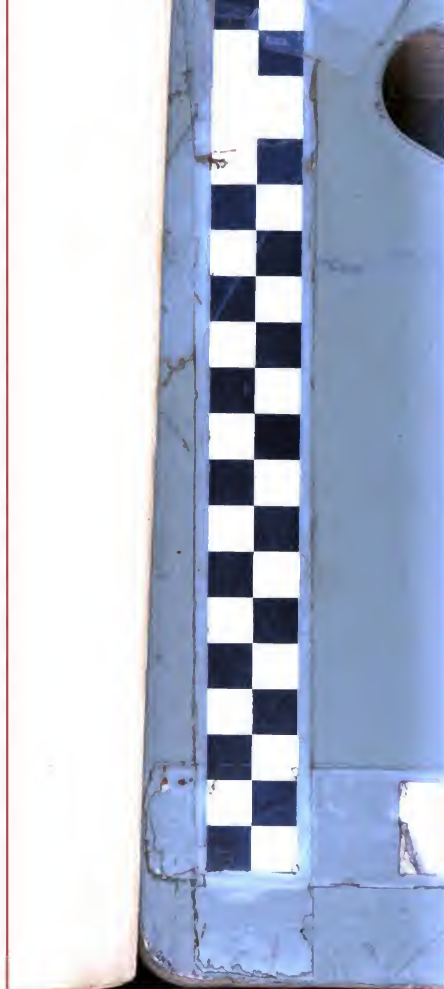

HET · DAGHET · IN · DEN · OOSTEN
KOLONIAAL MUSEUM · HAARLEM

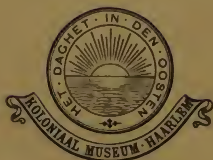

HET · DAGHET · IN · DEN · OOSTEN
KOLONIAAL MUSEUM · HAARLEM

HET · DACHET · IN · DEN · OOSTEN
KOLONIAAL MUSEUM · HAARLEM

HET · DACHET · IN · DEN · OOSTEN
KOLONIAAL MUSEUM · HAARLEM